

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра банківської справи

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ БРОКЕРСЬКИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

Студента 2 курсу 7м групи
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
спеціалізації «Фінансове брокерство»

Вовкодава Олега
Олеговича

Науковий керівник
канд. екон. наук

Гербич Людмила
Анатоліївна

Гарант освітньої програми
канд. екон. наук

Гербич Людмила
Анатоліївна

Київ – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ БРОКЕРСЬКИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ	6
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ БРОКЕРСЬКИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ	17
2.1 Оцінка масштабів функціонування брокерських компаній на фінансовому ринку України	17
2.2 Дослідження механізму надання брокерських послуг АТ КБ «Приватбанк»	27
РОЗДІЛ 3. РОЗВИТОК МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ БРОКЕРСЬКИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ	
3.1 Механізм функціонування брокерської компанії в контексті зарубіжного досвіду	34
3.2 Шляхи удосконалення механізму функціонування брокерських компаній в Україні	41
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51
ДОДАТКИ	56

ВСТУП

Актуальність теми. Стратегічним завданням сучасної національної економічної політики є досягнення стійкого економічного зростання, що вимагає наявності адекватної фінансової системи, а також інтенсифікації процесу трансформації тимчасово вільних коштів населення і суб'єктів господарювання в інвестиції [21]. Світ перебуває на етапі активної інтеграції, міжнародного співробітництва, що, у свою чергу, призводить до необхідності появи суб'єктів, які відіграють роль посередників. Одним із таких посередників є брокер. Саме цей суб'єкт знайшов своє місце на кренедитному, грошовому та страховому ринку, фондовому ринку, у сфері факторингу, інвестування та інших важливих галузях. Звичайно, для такої діяльності необхідне законодавче закріплення й відповідне регулювання. Але, на жаль, Україна не приділяє достатньо уваги цьому питанню. На тепер чинне законодавство у сфері брокерської діяльності недостатньо розроблено, недосконале й не відповідає сучасним реаліям.

Посилення ролі брокерської діяльності та поглиблення її спеціалізації на національному фінансовому ринку пов'язане з наступними причинами: ускладненням технологій на фінансовому ринку, зі збільшенням конкуренції та прагненням до оптимізації обслуговування угод, з поліпшенням якості обслуговування клієнтів, з наявністю правової структури, яка включає в себе, перш за все, механізми вирішення конфліктів на фінансовому ринку і конфліктів, що виникають в процесі розвитку нових напрямків, при наданні брокерських послуг, при впровадженні нових технологій.

Ступінь дослідженості теми. Останніми роками з'явилося багато досліджень наукового й практичного характеру з техніки здійснення брокерської і дилерської діяльності на фінансовому ринку. Значний внесок у дослідження операцій на означеному ринку зробили вчені: Г. Азаренкова, М. Алексєєв, Т. Бігбулатов, Т. Вілкова, Г. Веріга, Н. Гавкалова, Т. Єфімцева, О. Жихор, В. Ільчук, Н. Каурова, П. Куцик, О. Могилевська, М. Назарчук, І.

Охріменко, Є. Сумароков, А. Юрицин та інші. Проте аналіз основних досліджень і публікацій з даної проблеми показав, що питання дослідження механізму брокерської діяльності в Україні потребує постійного вдосконалення та адаптації відповідно до сучасних економічних вимог.

Мета роботи: дослідження теоретичних засад і практичних аспектів механізму функціонування брокерських компаній на фінансовому ринку України та розробка рекомендацій з його удосконалення. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання:**

- дослідити теоретичні основи механізму функціонування брокерських компаній в Україні;
- оцінити масштаби функціонування брокерських компаній на фінансовому ринку України
- дослідження механізм надання брокерських послуг АТ КБ «Приватбанк»;
- розглянути механізм функціонування брокерської компанії в контексті зарубіжного досвіду;
- запропонувати шляхи удосконалення механізму функціонування брокерських компаній в Україні.

Об'єктом дослідження є організація діяльності брокерських компаній на фінансовому ринку України. **Предметом дослідження** є механізм функціонування брокерських компаній.

Методи дослідження. У роботі використовувалися наступні методи: методи теоретичного узагальнення і порівняння при визначенні сутності та особливостей брокерської діяльності на фінансовому ринку, методи функціонального аналізу – при аналізі брокерської діяльності компанії ІСУ, емпіричний – при зборі статистичного матеріалу, його систематизації й узагальненні, графічний - при наочному відображенні результатів дослідження.

Інформаційною базою дослідження є наукові праці вітчизняних вчених щодо значущості і необхідності брокерської діяльності на фінансовому ринку

в сучасних умовах. При дослідженні використано інформацію Національного банку України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Асоціації «Українські фондові торговці», суб'єкта дослідження.

Наукова новизна випускної кваліфікаційної роботи полягає у наступному: подальшого розвитку набули теоретичні та практичні положення щодо напрямів функціонування фінансового брокерства в Україні з урахуванням світового досвіду.

Практична цінність отриманих результатів в процесі дослідження полягає в поглибленому вивченні механізму діяльності брокерських компаній на фінансовому ринку України та розробці рекомендацій щодо його удосконалення, які можуть бути використані в практичній діяльності фінансових брокерів.

Публікації За результатами виконання випускної кваліфікаційної роботи опубліковано 1 статтю: Вовокодав О.О. Механізм функціонування брокерських компаній в Україні // Банківська система в умовах глобальних фінансових дисбалансів: зб. наук. ст. студ. денної форми навчання / відп. ред. Н.П. Шульга. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. – 363 с. (С. 258-262).

Структура та обсяг роботи. Випускна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та рекомендацій, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст роботи викладено на 50 сторінках. Робота включає 8 таблиць, 17 рисунків, 6 додатків. В списку використаних джерел 46 найменувань.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ БРОКЕРСЬКИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

Діяльність на фінансовому ринку, здійснювана професійно, включає в себе кілька видів діяльності. До них відноситься діяльність на біржовому ринку, у страховій сфері, кредитна діяльність, лізингові відносини, факторингова та інші. Зупинимося докладніше на такому понятті як брокерська діяльність.

На сьогодні не існує однозначного трактування цього поняття. В законодавстві України цей термін застосовується переважно щодо професійної діяльності на ринку цінних паперів та страховому ринку (дод. А).

Брокерська діяльність - це в більшості випадків прерогатива комерційних установ або акціонерного товариства, організацій, створених у формі товариства з обмеженою відповідальністю. У нашій країні даним видом діяльності займаються також державні установи. Зокрема здійснюють брокерське обслуговування Ощадбанк, Приватбанк, виконуючи операції з цінними паперами за дорученням і за рахунок клієнтів.

В дод. Б наведено наукове трактування сутності брокерської діяльності.

Брокерська діяльність на фінансовому ринку може поєднуватися з іншими видами професійної діяльності (банківська, інвестиційна, недержавні пенсійні фонди), але не може поєднуватися з діяльністю на інших ринках, крім фінансового ринку.

Призначенням фінансових брокерів є сприяння руху інвестиційних ресурсів у формі фінансових активів від тих суб'єктів, які мають тимчасово вільні фінансові ресурси і бажають їх максимально ефективно інвестувати, до тих, хто має потребу в залученні цих ресурсів на максимально вигідних для них умовах. Від повноти та ефективності виконання свого призначення й залежить вплив фінансових брокерів на розвиток національної економіки.

З огляду на важливість діяльності фінансових брокерів в економічній літературі прийнято групування їх функцій на макро- та мікрорівні (рис. 1.1).

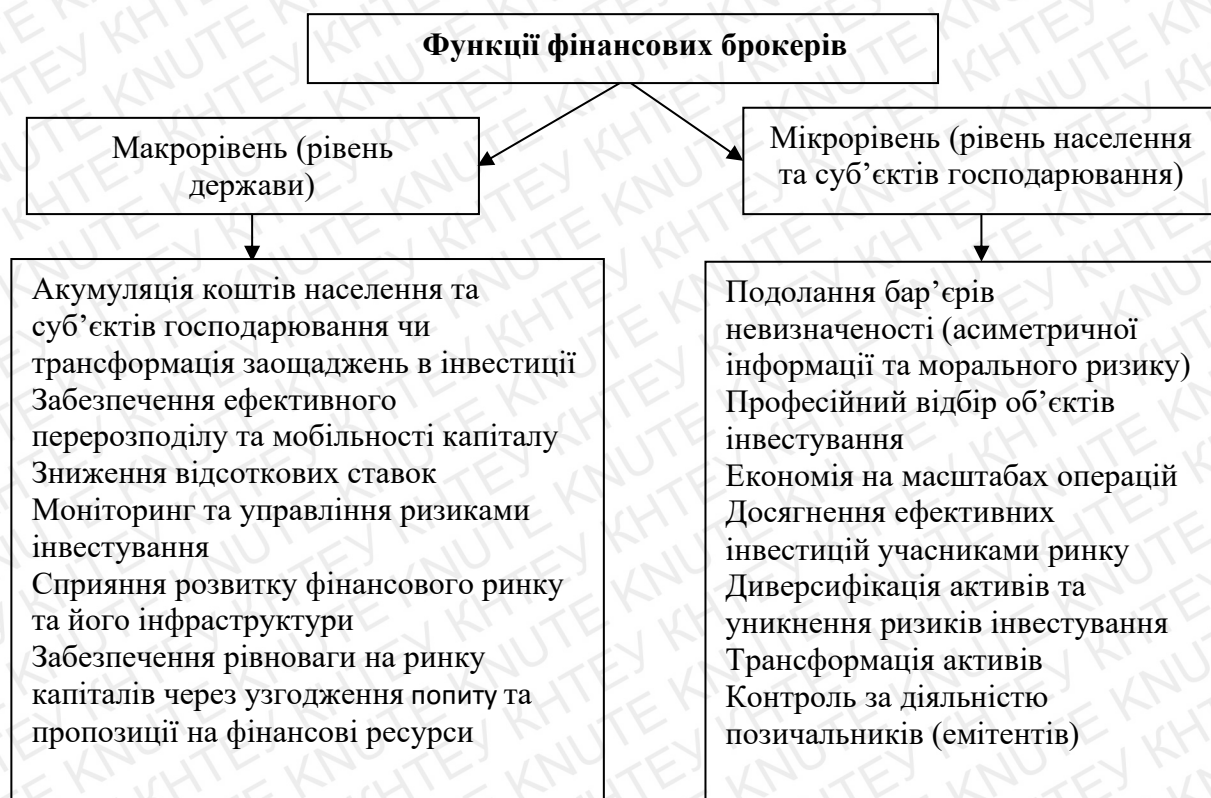

Рис.1.1 Функції фінансових брокерів*

* складено на основі [7]

Фінансовий брокер - англ. Finance Broker , є типом комерційного брокера, який допомагає клієнтам в оцінці їх поточних потреб фінансування та ідентифікації кращого способу задовольнити ці потреби. Функції фінансового брокера зазвичай включають дослідження максимально широкого діапазону інвестиційних можливостей і надання клієнту рекомендацій щодо найкращих доступних варіантів здійснення інвестицій. При цьому фінансовий брокер може спеціалізуватися в певній галузі, такий як, наприклад, операції з іпотечними цінними паперами, або надавати послуги з підбору найбільш підходящих для клієнта корпоративних облігацій [43].

Існує багато визначених інвестиційних можливостей, які вимагають послуг спеціалізованого фінансового брокера. Наприклад, брокер торговельного залу є представником клієнта в операціях з прямої купівлі та / або продажу акцій в торговому залі фондової біржі. Деякі фінансові брокери (англ. Upstairs Broker), навпаки, працюють з роздрібними клієнтами та спеціалізуються на роздрібних ринках і подібних операціях. Іпотечний брокер буде прагнути підібрати і забезпечити укладення іпотечних угод для своїх

клієнтів на кращих умовах. Більшість фінансових брокерів зазвичай спеціалізуються на одній або двох областях, проте деякі з них можуть пропонувати для своїх клієнтів широкий спектр послуг [43].

Одна з переваг використання послуг фінансового брокера полягає в тому, що він має більш широкий доступ до інвестиційних можливостей і іншим фінансовим рішенням, які клієнт не може прийняти в силу відсутності спеціалізованої професійної підготовки. Оскільки у брокера є особиста матеріальна зацікавленість у допомозі вибору найкращих інвестиційних можливостей для клієнта, він буде досліджувати і аналізувати традиційні і нетрадиційні можливості, щоб знайти найкраще рішення [43].

Наприклад, іпотечний брокер може сприяти клієнту в отриманні кредиту, навіть якщо до цього клієнт отримав відмову в банку або у інших кредиторів. Крім ролі посередника при отриманні іпотечного кредиту, фінансовий брокер може також допомогти клієнту з укладенням договору оренди або купівлі нерухомості. Як і в разі отримання іпотечного кредиту, фінансовий брокер має більш широкий доступ і краще знайомий з пропозицією на ринку, що дозволить проаналізувати більше варіантів і вибрати оптимальний, які клієнт міг би пропустити при самотійному пошуку. Діючи як адвокат або фінансовий агент від імені клієнта, брокер буде прагнути підібрати варіант, який буде оптимально відповідати бюджету клієнта, що часто дозволяє заощадити значну суму, навіть беручи до уваги комісійні брокера [43].

Фінансовий брокер проводить всю роботу, що вимагає особистого часу клієнта. Для останнього це означає суттєву економію часу і коштів при пошуку оптимальної угоди. З цієї точки зору використання послуг фінансового брокера є доцільним навіть для великих корпорацій, оскільки дозволяє їм оптимізувати свої витрати [43].

В складі загального інституту фінансових брокерів виділяють: - інвестиційного, валютного, страхового та кредитного брокера. Кожна з цих груп фінансових брокерів здійснює свою діяльність виключно на співвідносному виді фінансових ринків.

Інвестиційний брокер - інвестиційна організація, що має право за

рахунок і з доручення клієнта виконувати посередницькі операції на ринку цінних паперів.

Страхові брокери - громадяни або юридичні особи, які зареєстровані у встановленому порядку як суб'єкти підприємницької діяльності та здійснюють посередницьку діяльність на страховому ринку від свого імені на підставі доручень страхувальника або страховика. Страхові брокери, як і страхові агенти, поділяються на кілька типів. Брокерами можуть бути як фізичні, так і юридичні особи у вигляді брокерської контори з найманим персоналом. Великі корпорації можуть мати свого так званого "кептивного брокера".

На відміну від страхових агентів страхові та перестрахові брокери є самостійними учасниками страхового ринку (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Порівняльна характеристика діяльності страхового агента і брокера [11]

Страховий агент	Страховий брокер
Мета - продати страховий поліс "свої" страхової компанії	Мета - запропонувати вигідний клієнту страховий захист і представляти його інтереси протягом строку дії договору страхування
Пропонує зазвичай тільки свої страхові продукти	Пропонує страхові продукти декількох страхових компаній
Пропонує страхові продукти за стійкими розцінками	Пропонує оптимальні розцінки на страхові продукти
Не пропонує зменшення витрат клієнта при сплаті страхових платежів	Скорочує витрати клієнта при сплаті страхових платежів
Пропонує страхування за стандартними схемами	Пропонує розробку індивідуальної схеми страхування
Не гарантує страхових виплат та не забезпечує правовим захистом у разі настання страхового випадку	Забезпечує правовим захистом у разі настання страхового випадку. Відстоює інтереси клієнта

Механізм діяльності страхового брокера наведено на рис. 1.2.

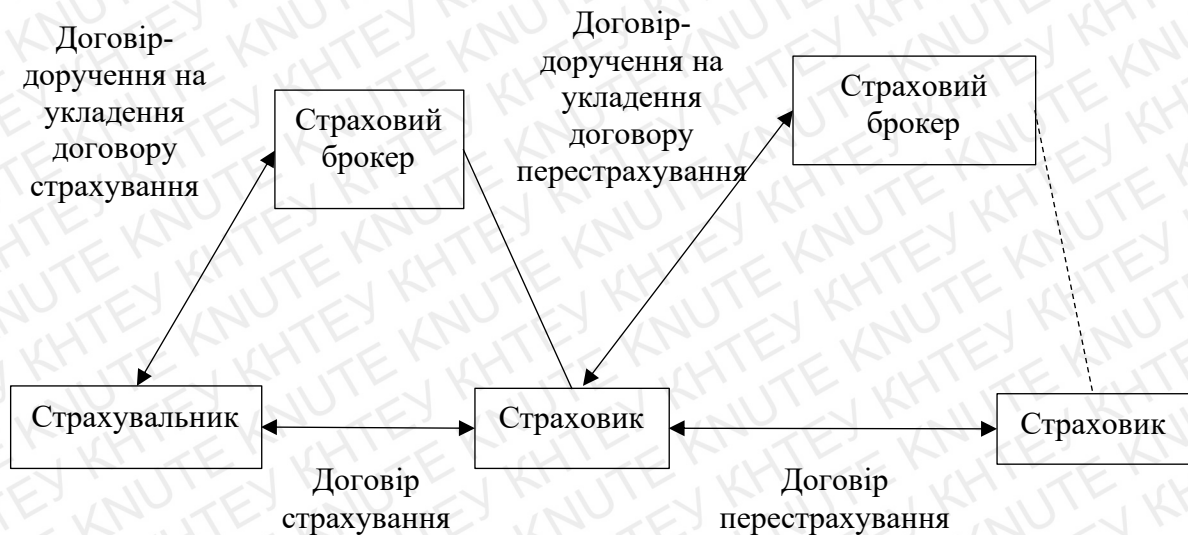

Рис.1.2 Механізми відносин між страховим брокером, страховальником і страховиком [12]

Брокерська діяльність на фондовому ринку – це укладення торговцем цінними паперами цивільно-правових договорів (зокрема договорів комісії, доручення) щодо цінних паперів від свого імені (від імені іншої особи), за дорученням і за рахунок іншої особи [33]

Діяльність торговця можлива лише за умови членства щонайменше в одному об'єднанні професійних учасників ринку цінних паперів та/або саморегулювній організації, що об'єднує професійних учасників ринку цінних паперів за відповідним видом професійної діяльності та включення ліцензіата (крім банку) до державного реєстру фінансових установ, які надають фінансові послуги на ринку цінних паперів.

Законом «Про цінні папери та фондовий ринок» встановлені такі вимоги до статутного капіталу торговців:

- 500 тисяч гривень, сплачених грошовими коштами, для дилерської діяльності.
- 1 мільйон гривень, сплачених грошовими коштами, для брокерської діяльності.
- 7 мільйонів гривень, сплачених грошовими коштами, для діяльності з управління цінними паперами або андеррайтингу [37].

Керівник торговця цінними паперами (його відокремлених та/або спеціалізованих структурних підрозділів) не може одночасно працювати в

інших професійних учасниках фондового ринку. Керівник ліцензіата (крім банку) повинен мати стаж роботи на фондовому ринку не менше трьох років [37]. Механізм брокерської діяльності на ринку цінних паперів наведений на рис. 1.3.

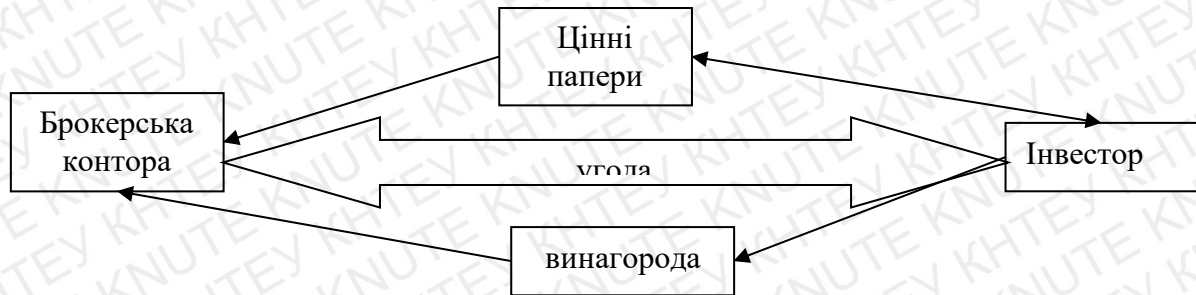

Рис.1.3. Механізм брокерської діяльності на ринку цінних паперів*

*складено за [3]

Брокери на валютному ринку, на відміну від брокерів на товарному, не відкривають власних позицій, а лише обслуговують банки. Їх роллю є:

- звести покупця з продавцем на ринку;
- оптимізувати ціну, оголошену клієнтам, і
- оперативно, точно і чесно здійснити заявку трейдера.

Споживчі кредити можуть надаватися за участю кредитних посередників. Кредитними посередниками можуть виступати кредитні брокери або кредитні агенти.

Діяльність кредитних посередників не належить до фінансових послуг і може включати збір та опрацювання документів споживача для отримання споживчого кредиту, ідентифікацію та верифікацію споживача, підготовку та підписання від імені кредитодавця договору про споживчий кредит, консультування, надання інформаційних та інших посередницьких послуг у споживчому кредитуванні.

Кредитні посередники можуть діяти за межами зареєстрованого місцезнаходження фінансових установ, інтереси яких вони представляють.

Кредитний брокер - це юридична особа або фізична особа - підприємець, яка від свого імені в інтересах кредитодавця здійснює за винагороду посередницьку діяльність у сфері споживчого кредитування.

Кредитний брокер несе перед кредитодавцем відповідальність за повноту і достовірність даних, зібраних ним про споживача.

Кредитний агент - це фізична особа, фізична особа - підприємець або юридична особа, яка діє від імені та в інтересах кредитодавця і виконує частину його обов'язків за договор [36]

В цілому комплекс послуг кредитного брокера можна окреслити наступним чином: підбір оптимальної схеми кредитування, повний супровід проектів клієнтів, переговори з банками.

Послуги кредитного брокера дозволяють позичальникові:

- заощадити час і гроші;
- вибрати найбільш цікавий кредитний продукт з усього різноманіття;
- своєчасно розібратися в змісті тих чи інших кредитних умов;
- отримати кредит взагалі.

Послуги кредитного брокера дозволяють банку:

- знайти більш якісного позичальника;
- значно збільшити обсяг і якість кредитного портфеля;
- скоротити обсяг проблемної заборгованості;
- отримати якісні заявки потенційних позичальників [1].

Механізм роботи кредитного брокера можна представити у вигляді схеми (рис. 1.4).

В процесі надання послуг кредитним брокером клієнт звертається в компанію, яка є кредитним брокером. Менеджер запрошує клієнта на зустріч для обговорення предмета кредитування і підписання договору про співпрацю. У договорі обов'язково вказується розмір комісії від суми кредиту в межах від 1 до 5% в залежності від виду та складності кредитної операції.

Кредитний брокер надає кваліфіковану консультацію з усіх фінансових питань. Аналізуючи документи позичальника та його фінансовий стан, кредитний брокер підбирає найбільш підходящу для даного клієнта кредитну програму допомагає правильно заповнити анкети, заяви та інші документи.

Зібравши необхідний пакет документів, кредитний брокер подає його в банк, який був заздалегідь обраний за згодою позичальника. Банк, в свою чергу, розглядає і обробляє пакет документів для прийняття попереднього рішення про кредитування позичальника.

Рис. 1.4 Механізм надання послуг кредитним брокером [1]

У разі позитивного рішення банку співробітник банку готує кредитний договір і договору забезпечення кредитної угоди для підписання клієнтом. З моменту підписання кредитного договору, договорів забезпечення та страхування клієнт вступає з банком в кредитні відносини, набуває статусу позичальника і отримує ряд цивільних прав та обов'язків.

Відповідно до умов кредитного договору позичальник зобов'язується погашати кредит і нараховані відсотки відповідно до обраного графіку платежів і протягом обумовленого терміну [1].

Демонструючи затребуваність кредитно-брокерських послуг позичальниками і банками, необхідно торкнутися причин появи кредитного брокериджу:

- перебування малого і середнього бізнесу в тіньовому секторі економіки;
- вкрай низький рівень правової і фінансової культури населення;
- діаметральна протилежність нормативного фінансового мови банківських установ і потенційних позичальників;
- нездатність позичальників доводити тіньовий дохід;

- недолік часу у фахівців банків на повну відпрацювання заявок позичальників внаслідок зростаючого їх обсягу;
- кардинальні відмінності в програмах кредитування і пріоритети банків в умовах розгляду кредитних справ;
- бажання банків підвищувати ефективність функціонування розміщується капіталу при зменшенні ризиків неповернення кредитних ресурсів [1].

В процесі надання брокерських послуг брокерська компанія і клієнт укладають між собою такі основні документи:

- угода на обслуговування брокерською фірмою.
- угода - доручення клієнта на проведення біржової угоди брокерською компанією.
- звіт брокера про здійснені операції, згідно з дорученням клієнта.

Угода на обслуговування брокерською компанією укладається з клієнтом, який бажає продати або купити товар через біржу або через брокерську компанію. Цей договір зазвичай безстроковий. Особливий він тим, що не обумовлює ніяких платежів або розрахунків. У договорі будуть визначатися обов'язки, відповідальність сторін в тому випадку, якщо клієнт доручить брокерській фірмі здійснити операцію від його особи. Тобто щоб зробити цей договір юридично законним необхідно укласти ще один договір або документ - доручення на проведення угоди [22, с.98].

Після укладення цих договорів клієнт повинен віддати брокерській компанії доручення на проведення операцій від його імені.

Щоб убезпечити себе, брокер прописує в договорі заставу, яка вноситься клієнтом. Рівень цієї застави може змінюватися в залежності від брокерської винагороди та плюс штраф за невиконання покладених на клієнта зобов'язань. У тому випадку якщо операція пройшла успішно, ця застава повертається клієнтові.

Угода-доручення на проведення певної угоди. Це свого роду продовження договору на брокерське обслуговування. В цій угоді прописуються дії за які сторони несуть повну відповідальність. У цьому договорі брокер зобов'язаний вимагати довіреність від клієнта на дозвіл

проведення операції від його імені. Перед тим як укласти договір брокер повинен переконатися в тому, що керівник підприємства-клієнта має право підпису договору [20, с. 98].

Звіт брокера. Разом з біржовим контрактом брокерська фірма відправляє клієнту звіт про виконану роботу згідно з договором. У звіті показується розрахунок остаточної суми брокерської винагороди.

Важливими умовами угоди, на які необхідно звернути особливу увагу при підготовці до її укладення, є форми і розміри брокерської винагороди та відповідальність сторін.

Брокерська винагорода є ціною послуги брокерської фірми (контори) і відповідно до Господарського кодексу України встановлюється за згодою між сторонами, в тому числі і на основі співвідношення попиту і пропозиції, в конкретному випадку - на посередницькі послуги [8].

На нинішньому етапі брокерські фірми (контори) стягують плату з клієнтів за надані їм послуги переважно у двох формах:

- відсоток від суми здійсненої угоди (в середньому 2-10%, найчастіше - 4-6%);
- частина різниці між сумою угоди за ціною клієнта і сумою здійсненої угоди за фактичною ціною (часто ця частина винагороди становить 50% від суми «виграшу») [17, с.98].

Конкретний рівень брокерської комісії, як свідчить практика, залежить від багатьох чинників: щільності і конкуренції на ринку брокерських послуг, від досвідченості і конкретних інтересів клієнтів, їх фінансового стану, від конкретної ситуації та інтересів брокера. Рівень брокерської винагороди залежить і від типу угоди. Наприклад, при угоді з умовою (купівля на виручені від продажу запропонованого товару гроші іншого товару на біржі) рівень брокерської комісії може бути вищим, оскільки тут, по суті, наявні дві угоди - на продаж і на купівлю.

В результаті надання брокерських послуг компанія може отримувати декілька видів доходів (рис. 1.5).

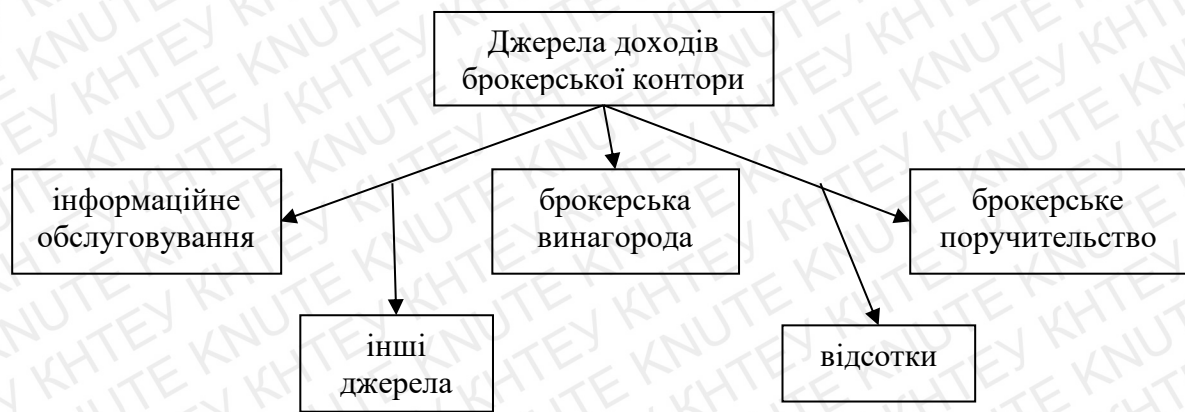

Рис.1.5 Джерела доходів брокерської компанії*

*складено за [20]

Договір на брокерське обслуговування доповнюється двома додатками, тобто ще двома видами типових документів — договором доручення і договором комісії. За умовою договору доручення клієнт доручає, а брокер зобов'язується укласти від імені клієнта угоду з купівлі чи продажу певного товару. Отже, з моменту укладання договору клієнт здобуває права і несе зобов'язання за угодою. На відміну від договору доручення, за умовами договору комісії брокер здобуває права і виконує обов'язки за угодами. У договорі на брокерське обслуговування кожному дорученню привласнюється номер, який зберігається за ним протягом дії договору [27].

Таким чином, діяльність фінансових брокерів передбачає проведення цивільно-правових операцій з фінансовими інструментами в особі повіреної особи або комісіонера, який діє на підставі укладеного договору доручення або комісії, або ж за основу взята довіреність на вчинення даних угод. Механізм брокерського обслуговування передбачає укладання декількох угод між брокером та замовником.

РОЗДІЛ II

АНАЛІЗ МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ БРОКЕРСЬКИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

2.1 Оцінка масштабів функціонування брокерських компаній на фінансовому ринку України

Україна, обравши європейський шлях розвитку, неодмінно потребує ефективного функціонування фінансового ринку, на якому все більше зростає роль фінансових брокерів. Розвиток фінансового брокерства в Україні ще не набув достатніх масштабів, проте їх все більше й більше з'являється на фінансовому ринку. Регуляторами фінансового брокерства в Україні є: Національний банк України для кредитних та валютних брокерів, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку для фондових брокерів, Національна комісія що здійснює державне регулювання у сфері фінансових послуг для фондови брокерів.

На сьогоднішній день на території України діють такі види фінансових брокерів: кредитний посередник, брокер, який здійснює професійну діяльність на фондовому ринку та страховий. За офіційними даними станом на початок 2019 року кількість кредитних посередників становить 3922 [26], професійну діяльність на фондовому ринку здійснює 234 брокери [41], кількість страхових брокерів – 61 [9]. Динаміка кількості перелічених фінансових брокерів наведена на рис. 2.1.

Як видно з рис. 2.1 найбільша кількість на фінансовому ринку України кредитних посередників, оскільки саме є найбільш розвиненими фінансовими установами України, на які припадає найбільша частка кредитування. Також цьому сприяє врегульовано питання надання послуг з кредитного посередництва Національним банком України.

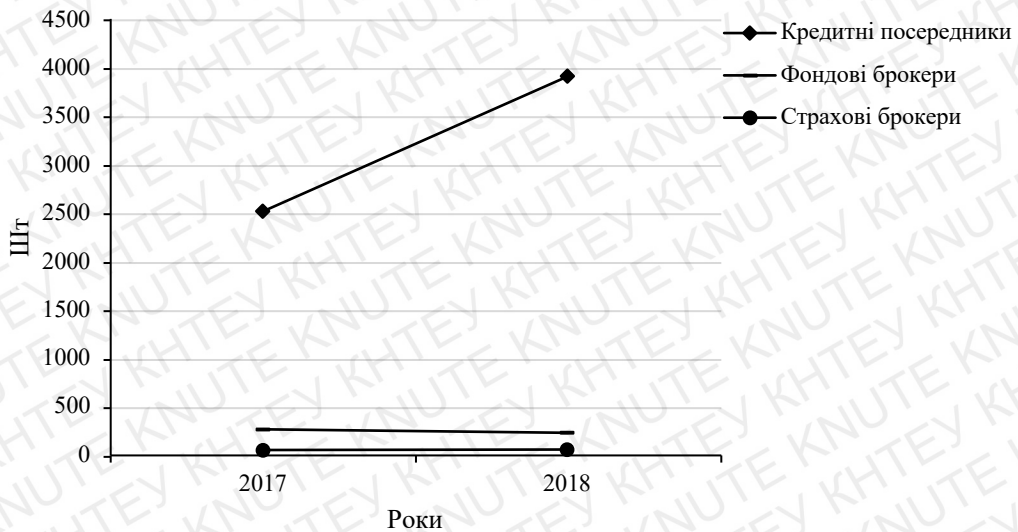

Рис. 2.1 Динаміка кількості кредитних посередників, страхових та фондових брокерів в Україні протягом 2017 – 2018 р. (станом на 31.12)*

* Складено за [9, 26, 41]

Співвідношення посередників України за видами брокерської діяльності наведено на рис. 2.2.

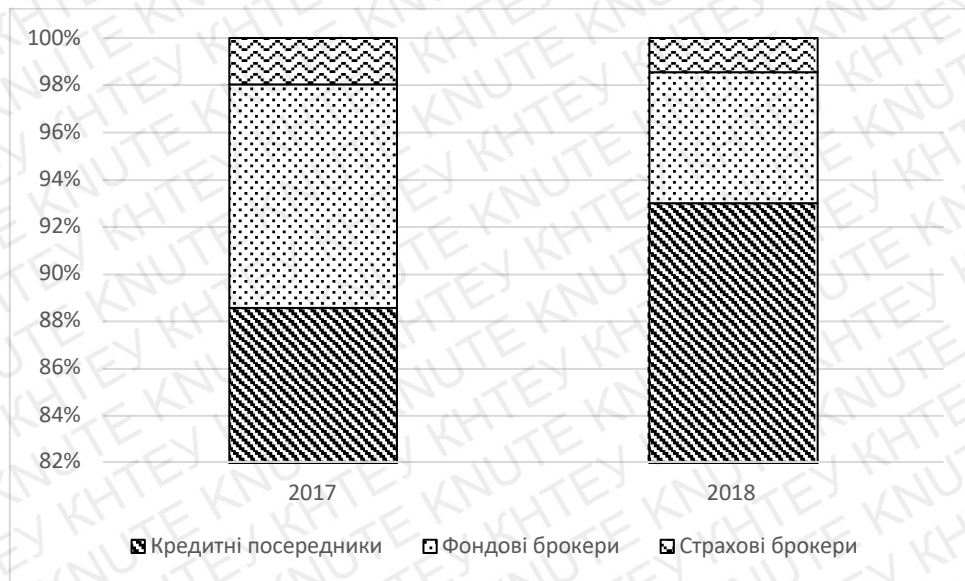

Рис.2.1 Динаміка структури фінансових брокерів на фінансовому ринку України протягом 2017 -2018 рр. (станом на 31.12)

*складено на основі [26]

Згідно реєстру НБУ станом на 1.11.2019 р. кількість кредитних посередників становить 3922 установи. За даними реєстру кредитні посередники є у 13 банків.

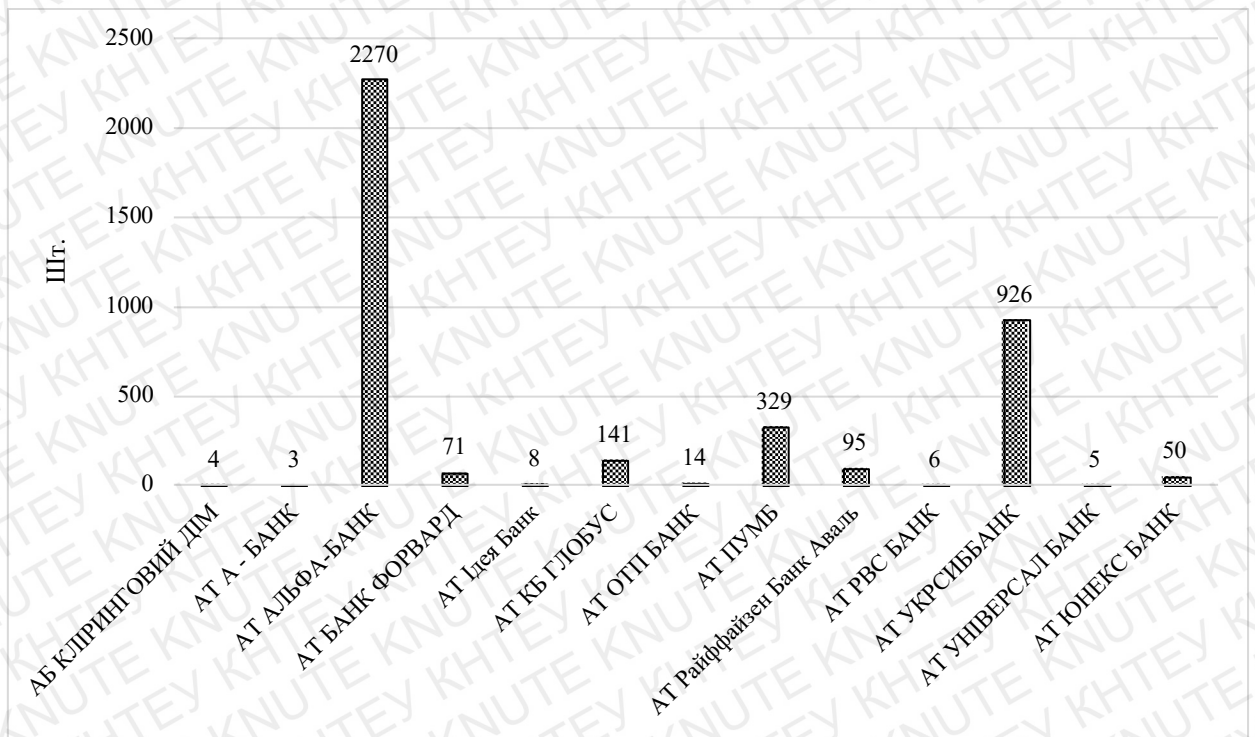

Рис. 2.3 Розподіл кредитних посередників між банками України станом на 1.11.2019 р.

*складено за даними [26]

Загальна кількість професійних учасників ринку цінних паперів, які мали станом на 31.12.2018 року ліцензії на провадження професійної діяльності на ринку капіталу-діяльності з торгівлі цінними паперами становила 234. Динаміка кількості суб'єктів, які мали ліцензії за окремими видами професійної діяльності на фондовому ринку України протягом 2015-2018 рр. наведена в табл. 2.1.

Як видно з табл. 2.1, кількість фінансових брокерів на фондовому ринку України пртягом усього аналізованого періоду скорочується. При цьому загальна кількість професійних учасників фондового ринку (ринку цінних паперів), які мали станом на 31.12.2018 р. ліцензії на провадження професійної діяльності на фондовому ринку – діяльності з торгівлі цінними паперами становила 242 юридичні особи, значна кількість яких одночасно мають ліцензії на декілька видів професійної діяльності.

Таблиця 2.1

Динаміка кількості суб'єктів, які мали ліцензії за окремими видами професійної діяльності на фондовому ринку України протягом 2015-2018 рр. (станом на 31.12)

Вид професійної діяльності	2015 р., шт	2016 р., шт	2017 р., шт	2018 р., шт.	Темп приросту/зменшення станом на 31.12.2018, %	
					до показника 2015 р.	до показника до 2017 р.
Брокерська діяльність	357	291	260	234	-34%	-10%
Дилерська діяльність	334	278	247	216	-35%	-13%
Андеррайтинг	63	51	46	39	-38%	-15%
Діяльність з управління цінними паперами	54	24	26	23	-57%	-12%
Діяльність з управління іпотечним покриттям	1	1	1	1	0%	0%
Діяльність з організації торгівлі на фондовому ринку (фондові біржі)	10	8	5	5	-50%	0%

* Складено автором за [41]

Динаміка кількості виданих та анульованих ліцензії за окремими видами професійної діяльності на фондовому ринку України протягом 2018 року наведена на рис. 2.4.

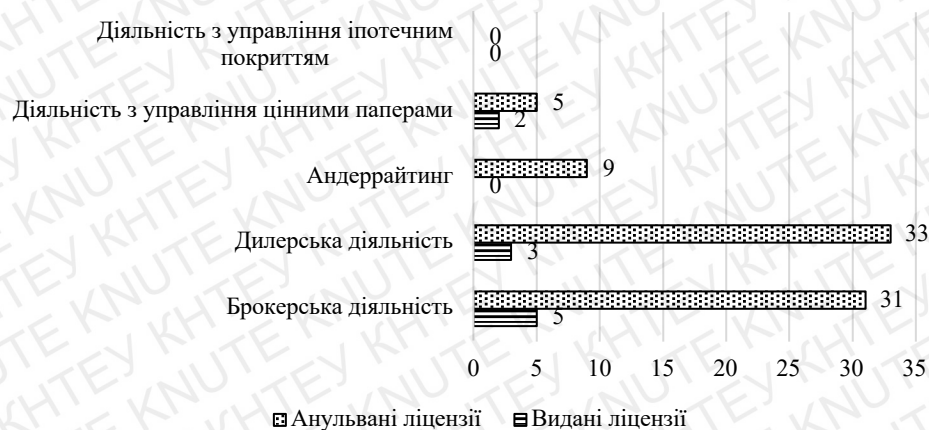

Рис. 2.4 Динаміка кількості виданих та анульованих ліцензії за окремими видами професійної діяльності на фондовому ринку України протягом 2018 року*

* Складено автором за [41]

Ринок страхових послуг є другим за рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових ринків. Загальна кількість страхових компаній станом на 31.12.2018 становила 281, у тому числі СК "life" – 30 компаній, СК "non-life" – 251 компанія, (станом на 31.12.2017 – 294 компанії, у тому числі СК "life" – 33 компанії, СК "non-life" – 261 компанія). Кількість страхових компаній продовжує тенденцію до зменшення, так за 2018 рік порівняно з 2017 роком, кількість компаній зменшилася на 13 СК, порівняно з 2016 роком зменшилася на 29 СК. [28].

Слід зазначити, що діяльність страхових брокерів в Україні характеризується значною регіональною диспропорцією, яка до того ж збільшується з роками. Так, частка страхових брокерів, зареєстрованих у м. Києві в 2018 – понад 78% (44 брокери) [9].

Такий регіональний розподіл не можна назвати позитивним, однак якщо подивитися на концентрацію страхових компаній, то можна спостерігати аналогічну ситуацію: перше місце займає м. Київ та Київська обл., друге місце - Харківська обл., третє і четверте - Донецька і Дніпропетровська області відповідно (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2

Групування регіонів України за рівнем страхового потенціалу

Рівень страхового потенціалу	Кількість регіонів	Назва регіонів
Дуже високий	2	г. Київ та Київська обл.
Середній	6	Дніпропетровськ, Донецьк, Харків, Івано-Франківськ, Одеса, Запоріжжя
Дуже низький	4	Рівне, Львів, Хмельницький, Житомир

* Джерело. Складено автором [9].

Важливим показником, який свідчить про розвиток інституту страхових брокерів, є співвідношення між кількістю страхових брокерів та кількістю страхових компаній (табл. 2.3). Натомість Україна значно відстає від зарубіжних країн щодо рівня залучення страхових посередників до розповсюдження страхових полісів, оскільки протягом останніх років діяльність посередників на вітчизняному страховому ринку не розвивалась, а сьогодні спостерігається значне зменшення її активності.

Співвідношення між кількістю страхових брокерів та кількістю страхових компаній в Україні в 2003-2019 роках (станом на 01.01.)*

Рік	Кількість страхових брокерів, шт.	Кількість страхових компаній, шт.	Співвідношення страхових брокерів та страхових компаній, один	
			К-ть СБ : К-ть СК	К-ть СК : К-ть СБ
2003	80	357	1:4	1:0,22
2004	78	387	1:5	1:0,20
2005	69	398	1:6	1:0,17
2006	67	411	1:6	1:0,16
2007	65	446	1:7	1:0,15
2008	57	469	1:8	1:0,12
2009	60	471	1:8	1:0,12
2010	59	456	1:8	1:0,12
2011	60	445	1:7	1:0,13
2013	56	407	1:7	1:0,14
2014	56	400	1:7	1:0,14
2015	52	361	1:7	1:0,14
2016	56	310	1:6	1:0,12
2017	57	296	1:5	1:0,19
2018	56	292	1:5	1:0,19
2019	61	281	1:5	1:0,22

* Складено та розраховано автором за даними [9, 28]

З таблиці 2.3 видно, що кількість страхових брокерів на вітчизняному ринку практично щороку зменшується. Співвідношення кількості страхових брокерів та страхових компаній у 2019 р. в Україні становило 1:5, тобто на одного брокера припадає близько 5 страхових компаній, що свідчить про незначний розвиток інституту страхових брокерів в Україні. При цьому при скороченні загальної кількості страхових компаній спостерігається поступове зростання кількості страхових та перестрахових брокерів.

Аналіз кількості договорів страхування та перестраховування, укладених брокером із страховиками та перестраховиками України протягом 2014-2018 років (рис. 2.5) показав, що найбільша кількість договорів страхування укладається брокерами зі страховиками-резидентами на користь страхувальників, стрімке зростання яких спостерігалось особливо у 2018 році.

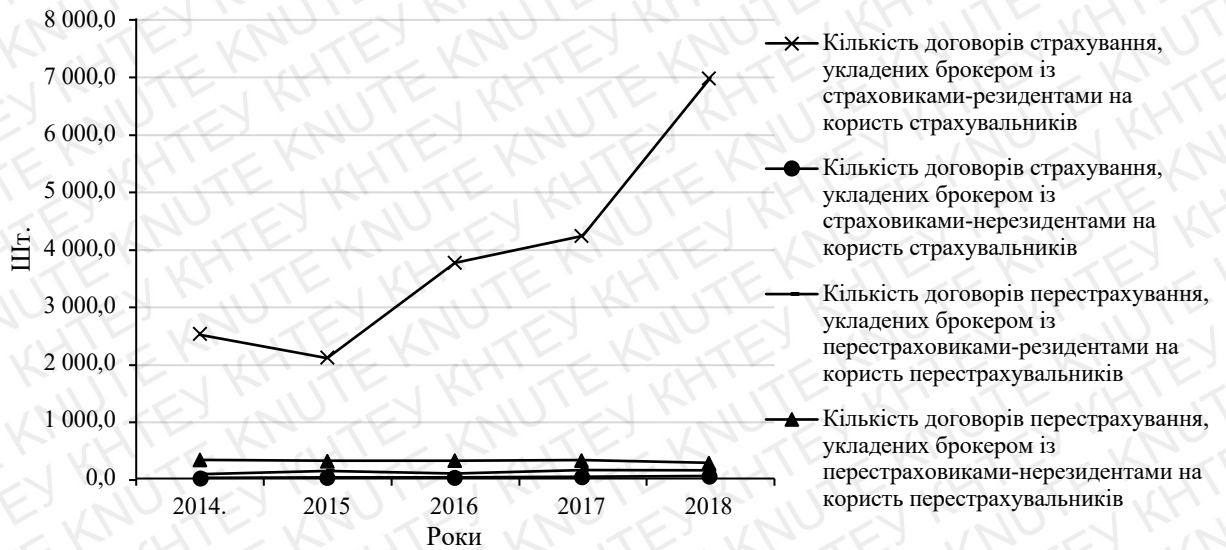

Рис. 2.5 Динаміка загальної кількості договорів страхування та перестрахування, укладених брокером із страховиками та перестраховиками України протягом 2014-2018 років*

* Складено автором за [14]

Аналіз кількості договорів страхування та перестрахування, укладених брокером із страховиками та перестраховиками України у розрізі видів страхування показав, що за договорами обов’язкового страхування (рис. 2.6) починаючи з 2015 року спостерігається стрімке зростання кількості договорів, укладених брокерами зі страховиками-резидентами на користь страхувальників.

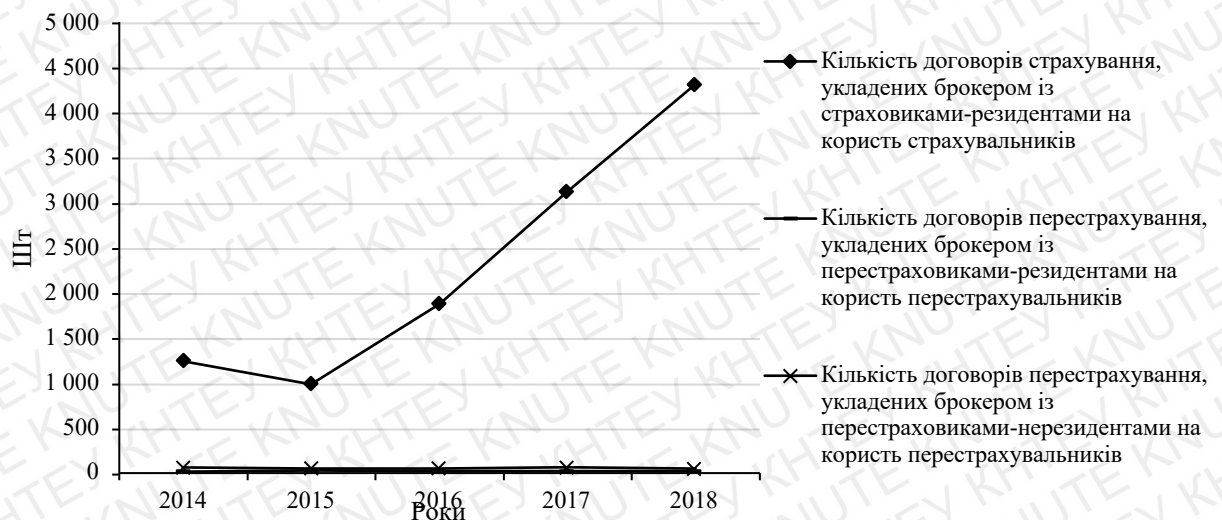

Рис.2.6 Динаміка кількості договорів страхування та перестрахування, укладених брокером із страховиками та перестраховиками України за договорами обов’язкового страхування протягом 2014-2018 років*

* Складено автором за [14]

За договорами обровільного страхування (рис. 2.7) починаючи з 2015 року спостерігається постійне коливання кількості договорів, укладених брокерами зі страховиками-резидентами на користь страхувальників. Стосовно договорів страхування та перестраховання, укладених із перестраховиками-резидентами та нерезидентами, то активність страхових брокерів в цьому випадку за всіма видами страхування є дуже низькою.

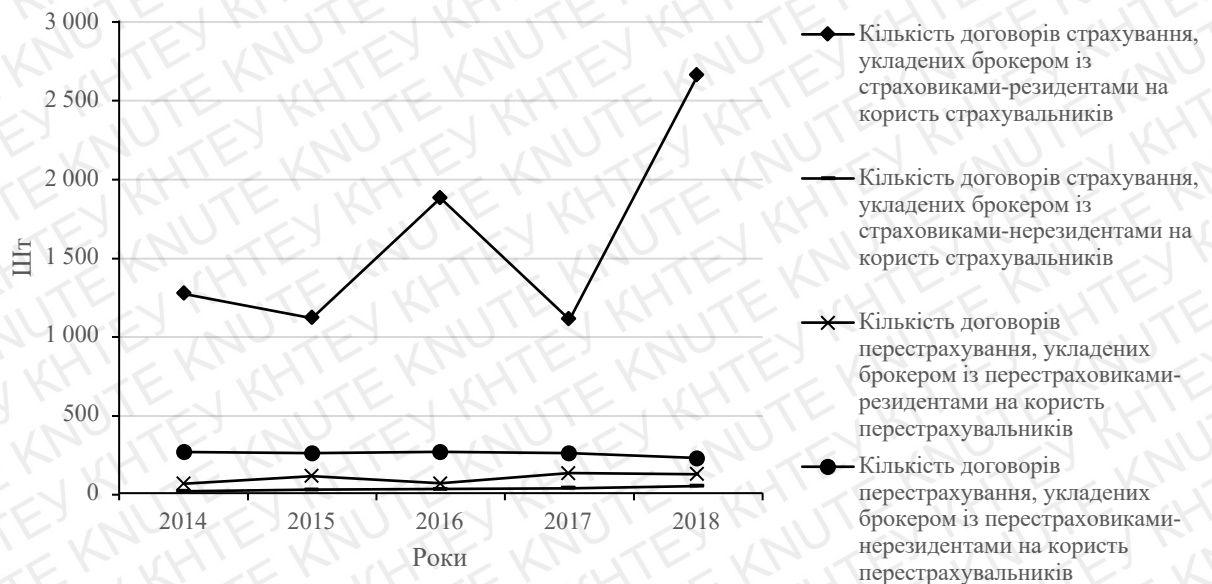

Рис. 2.7 Динаміка кількості договорів страхування та перестраховання, укладених брокером із страховиками та перестраховиками України за договорами добровільного страхування протягом 2014-2018 років*

* Складено автором за [14]

За 2018 рік частка валових страхових премій у відношенні до ВВП становила 1,4%, що на 0,1 в.п. менше в порівнянні з 2017 роком; частка чистих страхових премій у відношенні до ВВП залишилась на рівні 2017 року та становила 1,0%. При цьому частка страхових премій, отриманих за участі брокерів, у валових страхових преміях незначною і коливалась протягом 2014-2018 рр. в межах від 1,6 % до 3,14 % та була найбільшою у 2015 році (табл. 2.4).

Динаміка частки страхових премій, отриманих за участі брокерів, у валових страхових преміях України протягом 2014-2018 рр. (станом на 31.12)*

Назва показника	2014	2015	2016	2017	2018
Валові страхові премії, млн. грн.	26 767,30	29 736,00	35 170,30	43 431,80	49 367,50
Страхові премії, отримані за участю брокерів, млн. грн.	421,80	933,70	1 334,10	1 211,70	1 253,40
Частка страхових премій, отриманих за участі брокерів, у валових страхових преміях, %	1,58	3,14	3,79	2,79	2,54

* Складено за [14, 28]

Динаміка страхових та перестрахових платежів, отриманих страховиками та перестраховиками за договорами страхування та перестраховування, укладеними брокерами України протягом 2014-2018 років наведена на рис. 2.8.

Рис. 2.8 Динаміка страхових та перестрахових платежів, отриманих страховиками та перестраховиками за договорами страхування та перестраховування, укладеними брокерами України протягом 2014-2018 років*

* Складено автором за [14]

Динаміка сум винагород за надання посередницьких послуг за договорами страхування та перестраховання, укладеними брокерами України протягом 2014-2018 років наведена на рис. 2.9.

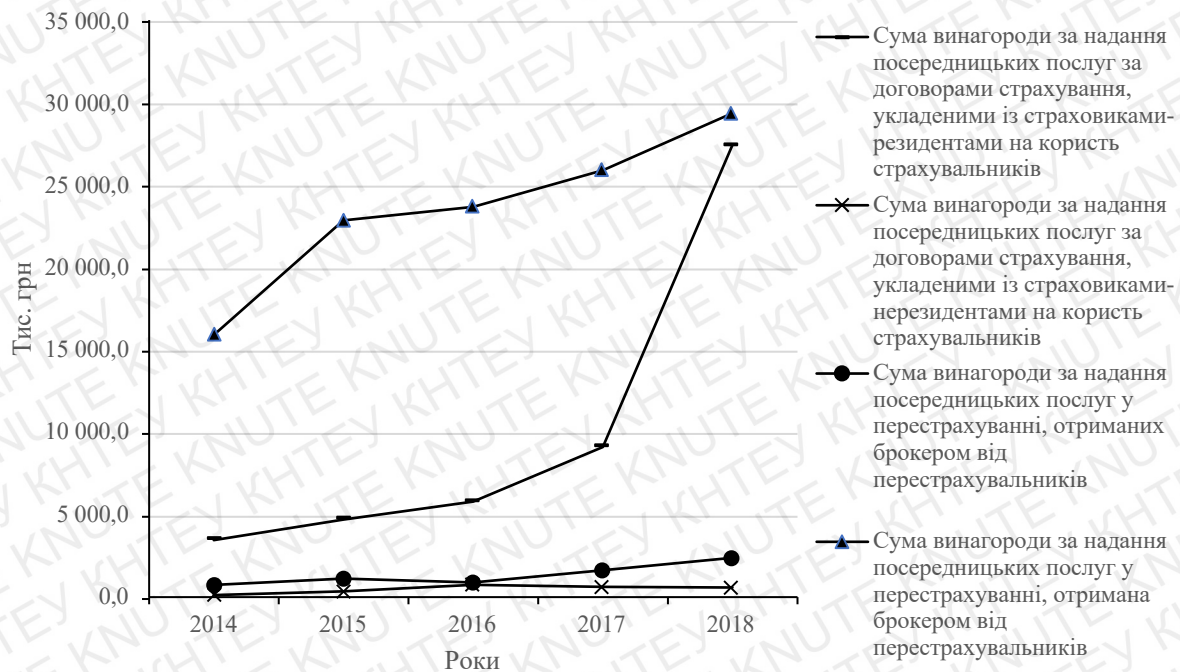

Рис. 2.9 Динаміка сум винагород за надання посередницьких послуг за договорами страхування та перестраховання, укладеними брокерами України протягом 2014-2018 років*

* Складено автором за [14]

Таким чином, діяльність фінансових брокерів на сьогодні здійснюється на кредитному, фондовому та страховому ринку України. При цьому найбільша кількість посередників відмічається на кредитному ринку, яка зростає швидкими темпами. Проте, зважаючи на те, що НБУ чітко не розмежує в своєму реєстрі кредитних брокерів та агентів, оцінити реальну кількість брокерів неможливо. На фондовому та страховому ринках, починаючи з кінця 2016 року, кількість брокерів поступово скорочується.

2.2 Дослідження механізму надання брокерських послуг АТ КБ «Приватбанк»

АТ КБ «Приватбанк» заснований у 1992 році і є лідером банківського ринку країни. За даними дослідження GFK Ukraine у II кварталі 2019 року з банком співпрацюють 55,3% українців – фізичних осіб старше 16 років. Його вважають основним банком 46,9% користувачів банківських послуг – фізичних осіб, що більше, ніж у наступних за ним двадцяти банках разом взятих. Серед корпоративних клієнтів у 2019 році цей показник для ПриватБанку становить:

- юридичні особи: 63,7% співпрацюють, а 42,2% вважають своїм основним банком;
- суб'єкти підприємницької діяльності – фізичні особи (СПД ФО): 73,8% співпрацюють, 65,9% вважають своїм основним банком.

ПриватБанк є одним з найбільш інноваційних банків світу. Наприклад, понад десять років назад банк став одним із перших у світі, що почав використовувати одноразові SMS-паролі. До останніх інновацій, які отримали визнання по всьому світі, належать такі продукти, як платіжний міні-термінал, вхід в Інтернет-банкінг через QR-код, онлайн-інкасація, а також десятки різноманітних мобільних додатків.

АТ КБ «Приватбанк» працює на фондовому ринку з 1996 року. Він є первинним дилером на ринку державних цінних паперів; Членом Професійної асоціації учасників ринків капіталу та деривативів (ПАРД).

АТ КБ «Приватбанк» має ліцензії, видані Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, на здійснення професійної діяльності на фондовому ринку на дилерську та брокерську діяльність.

Зокрема ліцензія на брокерську діяльність № АЕ 185059 від 17.10.2012 р. має необмежений термін дії.

АТ КБ «Приватбанк», реалізуючи функцію фондового брокера, надає наступні послуги:

- купівля/продаж ОВДП, корпоративних облигацій, акцій та інших цінних паперів на фондовому ринку;
- купівля ОВДП на первинному аукціоні Міністерства фінансів України;
- формування портфеля клієнта в цінних паперах;
- консультаційні послуги щодо кон'юнктури фондового ринку та чинного законодавства.

Тарифи на послуги з цінними паперами АТ КБ «Приватбанк» для фізичних осіб наведені в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

**Тарифи на послуги з цінними паперами АТ КБ «Приватбанк»
для фізичних осіб у 2019 р. [45]**

Послуга	Тариф
Купівля/продаж на фондовому ринку за дорученням клієнта цінних паперів (окрім купівлі/продажу пакета акцій у розмірі від 10% статутного капіталу емітента)	0,1% від суми договору, але не менше ніж 1 500 грн
Купівля/продаж на фондовому ринку за дорученням клієнта пакета акцій у розмірі від 10% статутного капіталу емітента	0,1% від суми договору, але не менше 8 000 грн
Купівля ОВДП на аукціоні Міністерства фінансів України за заявкою клієнта	<ul style="list-style-type: none"> • до 5 млн грн – 0,2% від суми договору, але не менше ніж 2 000,00 грн; • від 5 млн грн – 0,1% від суми договору, але не більше ніж 50 000,00 грн;

Тарифи на послуги з цінними паперами АТ КБ «Приватбанк» для юридичних осіб наведені в табл. 2.6.

Стратегічним, портфельним інвесторам АТ КБ «Приватбанк» пропонує довготермінову, взаємовигідну співпрацю, на умовах договору на брокерське обслуговування.

Відповідно до цього типу договорів АТ КБ «Приватбанк» зобов'язується, в порядку та на умовах договору на брокерське обслуговування, виконувати разові замовлення (доручення) клієнта банку, а саме: від свого імені, за рахунок клієнта, за плату, вчинити з третіми особами одну або декілька угод щодо купівлі - продажу цінних паперів.

**Тарифи на послуги з цінними паперами АТ КБ «Приватбанк»
для юридичних осіб у 2019 р. [45]**

Послуга	Тариф
Купівля/продаж на фондовому ринку за дорученням клієнта цінних паперів (окрім купівлі/продажу пакета акцій у розмірі від 10% статутного капіталу емітента)	0,1% від суми договору, але не менше 1 500 грн
Купівля/продаж на фондовому ринку за дорученням клієнта пакета акцій у розмірі від 10% статутного капіталу емітента	0,1% від суми договору, але не менше 8 000 грн
Купівля ОВДП на аукціоні Міністерства фінансів України за заявкою клієнта	<ul style="list-style-type: none"> • до 5 млн грн – 0,2% від суми договору, але не менше ніж 2 000,00 грн; • від 5 млн грн – 0,1% від суми договору, але не більше ніж 50 000,00 грн;

Договір на брокерське обслуговування може передбачати надання АТ КБ «Приватбанк» клієнтові додаткових послуг, наприклад: консультаційні, посередницькі та представницькі послуги.

Предметом Договору на брокерське обслуговування є надання АТ КБ «Приватбанк» (брокер) клієнту послуг комісіонера щодо операцій з цінними паперами або іншими фінансовими інструментами та інших послуг, не заборонених чинним законодавством України. На у мовах цього договору, брокер діє від свого імені, але за рахунок клієнта, зобов'язується за разовими замовленнями клієнта та за винагороду:

- укладати договори купівлі, продажу, міни, позики цінних паперів або інших фінансових інструментів на організованому ринку (в режимі торгів ринку заявок, ринку котирувань, строковому ринку) та позабіржовому ринку;
- проводити інші дії, пов'язані з цими операціями; здійснювати всі необхідні дії, пов'язані з перереєстрацією прав на цінні папери в депозитарній системі від імені клієнта відповідно до замовлень клієнта та договорів на виконання;
- перераховувати / одержувати кошти;
- підписувати акти виконаних зобов'язань;
- вчиняти інші дії для виконання замовлень клієнта.

Клієнт зобов'язується прийняти все, що йому належить в результаті виконання брокером замовлень, виконати всі дії щодо виконання угод, укладених брокером на виконання замовлень; сплатити брокеру обумовлену винагороду та відшкодувати понесені Брокером витрати, пов'язані з виконанням його замовлень.

Брокер може надавати клієнту додаткові послуги (інформаційні та консультаційні послуги, тощо). Порядок, умови, терміни, вартість та інші умови додаткових послуг брокера визначаються у додаткових угодах до Договору про брокерське обслуговування.

Всі операції з цінними паперами та іншими фінансовими інструментами за Договором на брокерське обслуговування брокер виконує у відповідності до замовлення клієнта. Замовлення клієнта має містити розпорядження на визначених умовах виконати певну операцію з конкретними цінними паперами або іншими фінансовими інструментами в інтересах клієнта відповідно до Договору на брокерське обслуговування. Перед виконанням замовлення брокер здійснює перевірку правильності його оформлення та встановлює права клієнта стосовно цінних паперів або інших фінансових інструментів, які є об'єктом цивільних прав за договором або замовленням, наявність грошових коштів у клієнта в розмірі, достатньому для виконання замовлення. Замовлення має містити умови, за якими клієнт бажає продати або купити певний пакет цінних паперів та/або інструментів строкового ринку відповідно.

Умовами виконання брокером замовлення клієнта є:

- наявність достатньої для виконання замовлення суми грошових коштів на рахунку брокера, наданих клієнтом при здійсненні операцій щодо купівлі цінних паперів;
- наявність достатньої для виконання замовлення кількості цінних паперів на рахунку у цінних паперах у депозитарній установі при здійсненні операцій з продажу або міни цінних паперів.

Клієнт призначає брокера керуючим своїм рахунком у цінних паперах в депозитарній установі у встановленому законодавством порядку.

Для здійснення поставок та розрахунків за договорами купівлі-продажу, укладеними на виконання замовлень, клієнт обирає депозитарну установу. Депозитарною установою може бути АТ КБ «Приватбанк». У разі обрання іншої депозитарної установи клієнт повинен призначити брокера керуючим рахунком в цінних паперах, в іншому випадку брокер може відмовити клієнту в укладанні договору.

Клієнт самостійно слідкує за наявністю на своїх рахунках, відкритих клієнту брокером, необхідної кількості відповідним чином заблокованих грошових коштів, цінних паперів та активів строкового ринку для виконання брокером замовлень клієнта та виконання інших зобов'язань клієнта перед брокером, в тому числі щодо оплати винагороди брокера та відшкодування витрат, понесених брокером в ході виконання Договору на брокерське обслуговування.

За послуги, що надає брокер клієнту згідно з Договором на брокерське обслуговування, клієнт сплачує брокеру винагороду. Сума винагороди брокера визначається згідно з діючими тарифами брокера. Клієнт повинен сплатити винагороду брокеру та компенсувати брокеру усі витрати, пов'язані з виконанням Договору на брокерське обслуговування та/або разового замовлення у повному обсязі в порядку та строки, визначені регламентом.

Інформація про укладені договори на виконання разових замовлень до договорів на брокерське обслуговування АТ КБ «Приватбанк» наведена в дод. Д. Слід зазначити, що найбільшу активність в укладанні договорів на виконання разових замовлень до договорів на брокерське обслуговування АТ КБ «Приватбанк» проявляв у 2014 році, коли було укладено 27 таких договорів на купівлю 3916054 цінних паперів на загальну суму 1389,1 млн. грн. При цьому всі договори були укладені на купівлю-продаж простих документарних іменних акцій. У 2016 році АТ КБ «Приватбанк» уклав лише одну угоду на виконання разових замовлень до договорів на брокерське обслуговування. Протягом 2017-2018 року банком такі договори не укладались.

Однією з основних брокерських послуг, яку надає АТ КБ «Приватбанк» на фондовому ринку для фізичних осіб, - це купівля ОВДП через банк.

Фізична особа не може самостійно придбати ОВДП. Для купівлі цінних паперів необхідно звернутися до посередників.

АТ КБ «Приватбанк», для представлення інтересів своїх клієнтів на фондовій біржі, має ліцензію на проведення брокерської діяльності (угоди на вторинному ринку) та є первинним дилером (для купівлі цінних паперів на первинному ринку).

Процес отримання ОВДП через АТ КБ «Приватбанк» наступний:

- клієнт (інвестор) відкриває в банку рахунок у цінних паперах;
- підписує із банком договір на брокерське обслуговування;
- здійснюється підбір, придбання і зарахування ОВДП на рахунок;
- на вимогу інвестора банк-брокер може продати ОВДП на вторинному ринку. Отримані кошти надходять на рахунок клієнта [39].

Потрібно зауважити, що банки встановлюють ліміти на мінімальну суму угоди, що може становити 100 тис. грн чи 1 млн грн.

Порівняння загального розміру комісій за брокерську та депозитарну діяльність банків України у 2019 році наведена в дод. В. Графічно загальний розмір банківських комісій за брокерську та депозитарну діяльність в банках України у 2019 р. представлений на рис. 2.10.

Найбільш вигідно з дійснювати купівлю ОВДП в банку Південний, оскільки він не стягує плату за зберігання. Друге місце посідає Райффайзен Банк Аваль внаслідок відсутності брокерської комісії, оскільки такі послуги банк не надає. На третьому місці знаходиться Укргазбанк. Він пропонує досить низьку комісію за зберігання коштів – 100 грн в місяць. Піреус банк має нижчу суму комісій, ніж Альфа-банк та ПУМБ, оскільки він пропонує більш дешеве зберігання коштів. Приблизно однакові суми комісій середнього рівня мають Альфа-банк та ПУМБ. Ощадбанк випередив Укрсиббанк завдяки більш низькій вартості брокерських послуг. Хоча відсоткова ставка є однаковою, але встановлений мінімальний ліміт за операцію в Укрсиббанку може збільшити її вартість. Все буде залежати від суми договору.

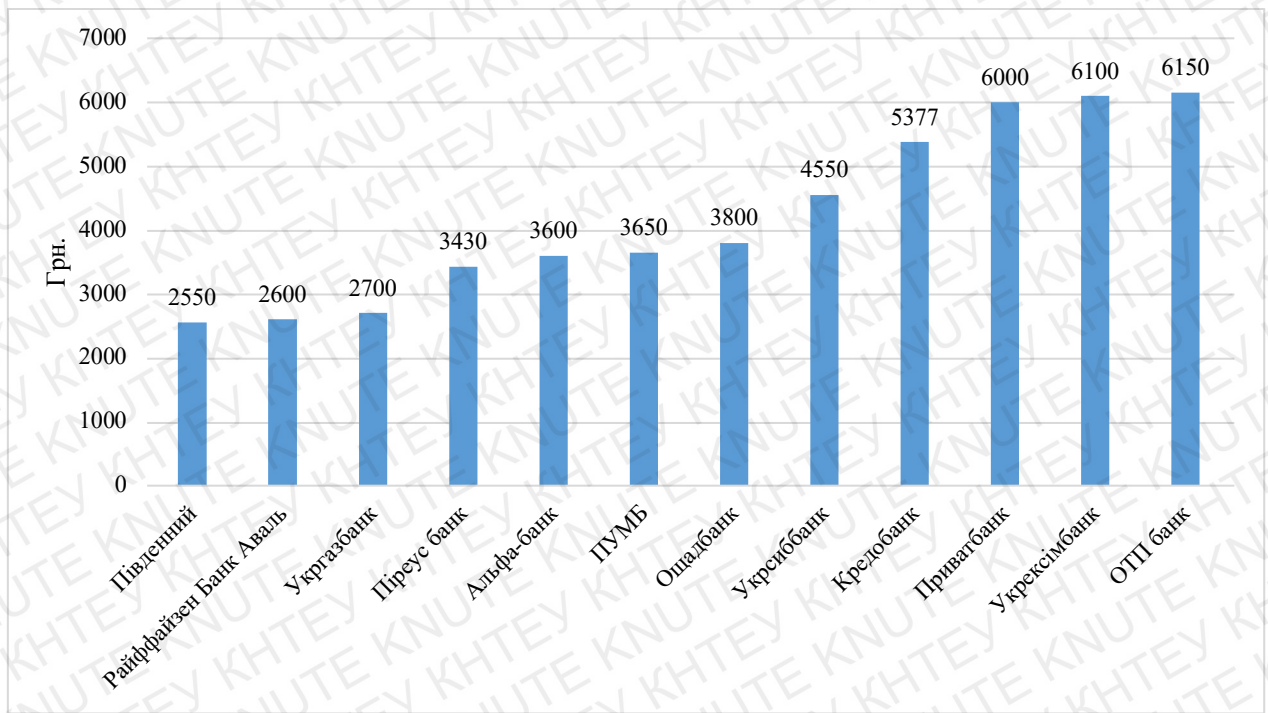

Рис 2.10 Загальний розмір банківських комісій за брокерську та депозитарну діяльність в банках України у 2019 р. [39]

Далі знаходяться Кредобанк та Приватбанк. Перший має одну з найбільших ставок за брокерські послуги. Якщо вартість угоди не вище 50 тис. грн, Вам потрібно буде віддати банку-брокеру 1.50 % від операції. Проте чим більше сума угоди, тим менше комісія за нею. У Приватбанку, як і в Кредобанку діє регресивна ставка, зі зростанням вартості укладеного договору знижується ставка за ним. За Приватбанком йде Укрексімбанк, котрий займає передостанню позицію за рахунок високої брокерської комісії. ОТП банк займає останнє місце. Висока загальна вартість послуги спричинена розміром комісії за зберігання облігацій – 0.005 % від номіналу (мін. 50 грн, макс. 5 тис. грн у місяць), а також вищою ніж у інших банків платою за відкриття рахунку в НБУ.

Таким чином, АТ КБ «Приватбанк» здійснює брокерську діяльність на ринку цінних паперів на підставі чинної ліцензії НКПФР. Найбільш активною діяльністю банку щодо укладання договорів на брокерське обслуговування була у 2014 році. В наступні роки банк уклав незначну кількість таких договорів.

РОЗДІЛ III

РОЗВИТОК МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ БРОКЕРСЬКИХ КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ

3.1 Механізм функціонування брокерської компанії в контексті зарубіжного досвіду

Україна йде шляхом модернізації, реформування та зміни орієнтирів, а для правової держави це все має бути пов'язано насамперед із законодавчим удосконаленням. На жаль, навіть в умовах активних дій законодавча база має багато недоліків, наприклад, відсутність важливих норм, які певним чином і затримують «реабілітацію» держави. Особливо це зачіпає економічну сферу, яка по-своєму є дуже динамічною й багатоланковою системою. Незалежно від того, на страховому ринку, чи на біржі, чи в банківській сфері переплітаються інтереси зацікавлених осіб, залучена велика кількість різних суб'єктів: агентів, експедиторів, брокерів та інших. Брокерська діяльність є саме одним із характерних прикладів такої недосконалості.

У світовій фінансовій системі існує кілька моделей фінансових ринків. Наприклад, північноамериканська з розвиненим фондовим ринком (США, Канада). В США намітилася тенденція до сегментації в діяльності банків, тут банкам заборонено виконувати інвестиційні функції, купувати - продавати і розміщувати цінні папери. Одночасно в США існує велика кількість спеціалізованих банків (взаємоощадні банки, позиково-ощадні товариства та ін.), об'єднаних в групу ощадних інститутів.

Європейським країнам більш характерна модель з розвиненим банківським сектором і грошовим ринком. Банки цих країн - це фінансові посередники, які виконують комплекс операцій фінансових ринків. Головними операціями вважають депозитні операції, оскільки вони забезпечують залучення грошових коштів на депозитні рахунки на повний термін і надання їх в позички. Крім цього, банки здійснюють такі операції, як

розрахунки між економічними суб'єктами, емісійні та інвестиційні операції, довірчі операції з майном і власністю клієнта, надають консалтингові послуги, лізингові та інші послуги.

Характерними ознаками міжнародних ринків є глобалізація угод і операцій, існування міжнародних фінансово-економічних інститутів і банків розвитку, застосування єдиних міжнародних нормативів, а також дедалі більша інтернаціоналізація фінансових ринків. Все це спрямовано на створення міжнародних взаємопов'язаних ринків [23]. Одним з важливих напрямків вдосконалення роботи ринків є саморегуляція, яка стосується організацій, створених професійними учасниками фінансових ринків, і має на меті забезпечення сприятливих умов їх діяльності, дотримання професійної етики, захисту інтересів власників цінних паперів, встановлення правил і стандартів проведення операцій на ринку. В Україні такими організаціями є Асоціація українських банків, Професійна асоціація реєстраторів і депозитаріїв, Ліга страхових організацій і ін.

Формування структури фінансової системи країни залежить від принципів побудови її внутрішніх і зовнішніх економічних факторів.

Так, наприклад, для США характерно нарощування так званого «штучного капіталу», що відбувається в основному на фондовому ринку. ринкова капіталізація емітентів не має нічого спільного з їх реальною вартістю, і є значно завищеною, таким чином підтримуючи нескінченну емісію американського долара, передбачену для зовнішніх розрахунків. Саме тому для США ринково орієнтована фінансова система є значно більш прийнятним, ніж банківсько орієнтована.

Більш консервативні європейські країни, такі як Великобританія, Франція, схильні до зваженої фінансової системи. Фінансування тут відбувається переважно через банківську систему, а фондовий ринок відіграє альтернативну роль в перерозподілі вільного капіталу і в переході права власності на фінансові активи. Одним із значних показників розвиненості фондового ринку країни і його значущості у функціонуванні фінансової

системи в цілому є активність інвестиційних фондів. Це пояснюється їх природою: інвестиційні портфелі інвестиційних фондів містять багато фінансових активів, коливання вартості яких позначаються на вартості чистих активів фондів, ці ж коливання і свідчать про активність фондового ринку. Динаміка тренда прибутковості інвестиційних фондів, також як і інші "ринкові" фондові інструменти, тісно корелює з індексом фондових бірж. Також динаміку вартості активів спеціалізованих інвестиційних фондів можна використовувати для прогнозу тенденцій на фондовому ринку. оцінюючи співвідношення вартості чистих активів інвестиційних фондів і вартості активів банківських установ (далі - індекс співвідношення) можна встановити ступінь «ринковості» фінансової системи країни (табл. 3.1.).

Таблиця 3.1

Співвідношення вартості активів інвестиційних фондів та банківських установ

рік	Україна(млн.грн.			США (млрд. дол.)		
	Інвестиційні фонди	Банківські установи	індекс	Інвестиційні фонди	Банківські установи	індекс
2015	1460	1571900	0,0009	11120,2	11075,1	1,0041
2016	1681	1737270	0,0010	118920,6	11319,5	1,0443
2017	1756	1848340	0,0010	118621,6	11901,7	0,9765
	Великобританія (млрд.фунтов ст.)			Німеччина (млрд..євро)		
2015	480,8	7620,9	0,0631	5969	7436	0,8027
2016	577	7904,8	0,0731	5997	8305	0,7221
2017	571	8508,0	0,0696	5920	8393	0,7053
	Японія (млрд.. йєн)			Канада (млн..кан.дол.)		
2015	42109	8002943	0,0053	646529	2853194	0,2266
2016	44317	8147716	0,0054	671863	3081897	0,2180
2017	39940	8510855	0,0047	699294	3525393	0,1984

*складено за даними [42]

При порівнянні індексу по різних країнах можна зіткнутися з проблемою зіставлення даних по вартості активів інвестиційних фондів. Так, наприклад, в Канаді, Німеччині, Японії розвиток недержавних пенсійних фондів має істотний внесок у розвиток фондового ринку, а для України він не грає ніякої ролі. Відповідно, в залежності від країни, дані по їх вартості або враховуються, чи ні. Така ж ситуація відбувається з валютними інвестиційними фондами, які

в Україні практично не мають розвитку, на відміну від Японії.

Страховання є невід'ємною ланкою кожної держави, розглянемо деякі особливості діяльності страхового брокера в Польщі.

У Польщі правила роботи у сфері страхового посередництва визначає Закон «Про страхове посередництво». Положеннями цього Закону закріплено, що страховим брокером може бути фізична або юридична особа, яка зареєстрована в установленому порядку як суб'єкт підприємницької діяльності та здійснює за винагороду посередницьку діяльність у страхуванні від свого імені на підставі брокерської угоди з клієнтом [42]. Як бачимо, поняття відрізняється від трактування, що міститься у вітчизняному законодавстві, але кардинально не змінює його суті.

На відмінну від українського законодавства, яке дозволяє юридичній особі-брокеру займатися посередницькою діяльністю у сфері страхування й перестрахування одночасно, польське законодавство виділяє такий вид брокерів в окрему категорію.

Польський Закон «Про страхове посередництво» є деталізованим актом, який закріплює всі необхідні положення про страхових брокерів і агентів, починаючи від поняття, прав і обов'язків, відповідальності, умов здійснення такої діяльності, виплати тощо, що дає змогу здійснювати й регулювати таку діяльність більш ефективно та комплексно. Оскільки Україна має на меті стати частиною Європейського Союзу, то страховий ринок потребує змін, прийняття окремого законодавчого акта про посередників було б непоганим початком.

Ще однією складною сферою, яка вимагає участі брокера, є фондовий ринок.

Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» також містить відповідні положення про брокерську діяльність, а саме: брокерська діяльність – укладення торговцем цінними паперами цивільно-правових договорів (зокрема, на підставі договорів комісії, доручення) щодо цінних паперів та інших фінансових інструментів від свого імені (від імені іншої особи), за дорученням і за рахунок іншої особи [44].

Фондовий ринок відіграє значну роль, оскільки саме тут укладаються угоди на куплю та продаж цінних паперів майже щохвилини, що підкреслює величезний грошовий потік у цій системі.

У багатьох державах світу, окрім звичайних видів брокерів у системі фондової біржі, виділяють ще низку інших. Розглянемо деякі з них на прикладі Англії.

Перший різновид – міждилерський брокер, яким називається представник Лондонської фондової біржі, котрий має повноваження укладати угоди тільки з так званими маркетмейкерами – визнаними фінансовими компаніями, що здійснюють котирування цінних паперів. Також міждилерським брокером вважається організація, яка функціонує на ринку позабіржових деривативів і забезпечує прискорення процесу укладання угод між дилерами. Ключовий елемент роботи міждилерського посередника – конфіденційність [22].

У Великобританії брокер організовує короткострокові позики на грошовому ринку, тобто між банками, дисконтними будинками й дилерами, які ведуть операції з урядовими цінними паперами. Грошові брокери самі не беруть і не дають гроші в позику, вони працюють як посередники за комісійні, організовуючи позики до запитання й на термін від поточного робочого дня до наступного. Грошові брокери діють і на ринках єврооблігацій.

Лондонська фондова біржа є однією з найстаріших бірж, тому Україні було б непогано запозичити цей досвід для ефективного розвитку фондового ринку.

Кредитна сфера розповсюджується з великою швидкістю, у сфері страхування чи на фондовому ринку вимагає участі брокера. Поняття кредитного брокера відомо у світі досить давно, а Україна хоча й використовувала таке визначення, але не мала відповідного закріплення.

У листопаді 2016 р. прийнято Закон України «Про споживче кредитування», де в ст. 6 закріплено, що кредитний брокер – це юридична особа або фізична особа-підприємець, яка від свого імені в інтересах

кредитодавця здійснює за винагороду посередницьку діяльність у сфері споживчого кредитування [36].

У США та країнах Європи виділяють такий підвид кредитного брокера, як іпотечний брокер. Іпотечний брокеридж – це послуги підбору, оформлення й отримання іпотечних кредитів. Іпотечним брокериджем займається підготовлений для цієї діяльності спеціаліст – іпотечний брокер. Іпотечний брокер супроводжує клієнта на всьому шляху: від вибору іпотечної програми до підписання кредитного договору, гарантуючи цим самим юридичну прозорість угоди [46].

Основними функціями, що виконують іпотечні брокери, є [4]:

- 1) професійний та оптимальний вибір умов взаємодії позичальника й фінансової установи;
- 2) збирання та оброблення необхідної інформації на ринку фінансових послуг;
- 3) зниження ризику іпотечних операцій як для кредитора, так і для позичальника.

Довіра до іпотечного брокера в США забезпечується жорстким регулюванням. Крім федерального й регіонального законодавства, існують організації, які стежать за діяльністю брокерів і у випадку тих чи інших порушень можуть у тому числі позбавити ліцензії брокера. Так, у 1973 році в США створена Національна асоціація іпотечних брокерів. Вона об'єднує 46 штатів і видає професійні сертифікати. Іпотечні брокери, які вступають до асоціації, повинні підписати кодекс професійної етики.

В Україні існують іпотечні брокери, які здійснюють свою діяльність, що законодавчого вираження не має. Крім того, необхідно підкреслити, що, окрім законодавчого закріплення, необхідно ще створити певну систему контролю за такою діяльністю, оскільки це можливість для махінацій. І це неповний перелік тих видів брокерів, які українське законодавство не закріпило й не регулює, це при активній появі все найрізноманітніших сфер, де брокери беруть участь.

Як бачимо, залежно від сфери діяльності, кожне поняття «брокер» має свою специфіку, що, у свою чергу, унеможлиблює надання єдиного загального поняття «брокер».

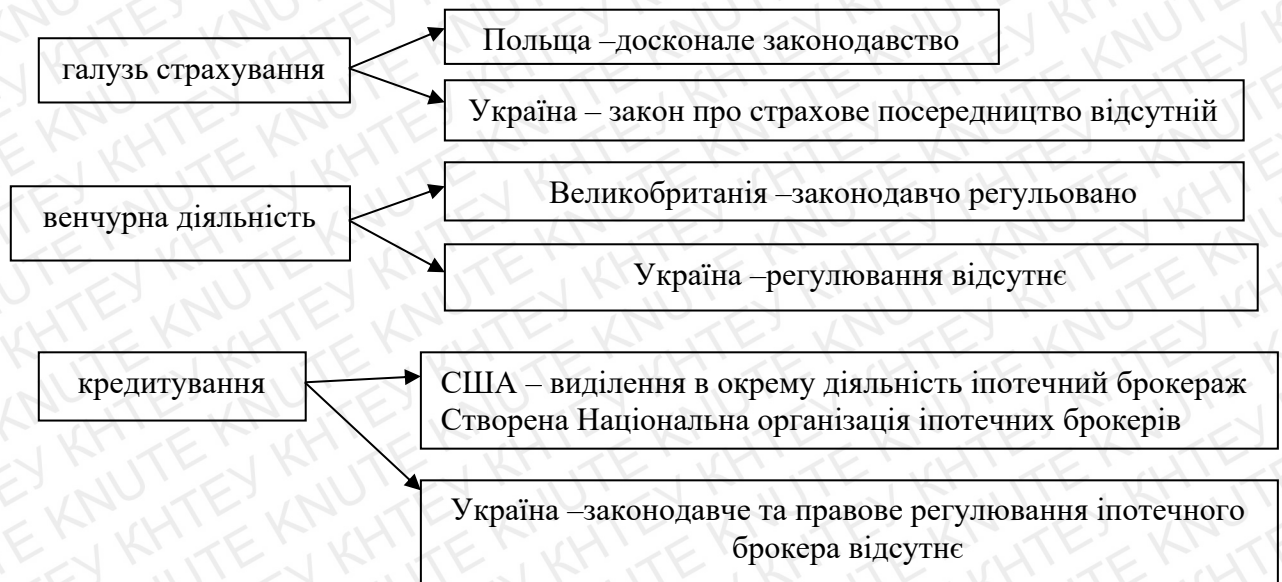

Рис.3.1. Порівняльний аналіз діяльності вітчизняних та зарубіжних брокерських компаній

*складено за даними [22]

Отже, фінансовий ринок вимагає доповнення новими посередниками, як було зазначено на прикладі Англії, а сфера кредитування – закріплення поняття «іпотечний брокер». Крім того, пропонується створення окремого нормативно-правового акта, який закріпив би всі положення про страхових посередників, як це зроблено в Польщі. В умовах економічної нестабільності, корупції та соціальної кризи необхідно створити окрему систему органів, які будуть контролювати й регулювати діяльність брокерів в Україні, як було зроблено в США.

3.2 Шляхи удосконалення механізму функціонування брокерських компаній в Україні

Висока норма нагромадження в тіньовому секторі, зумовлена ухиленням від оподаткування, а також нелегальний характер заощаджених внаслідок доходів від тіньової економічної діяльності коштів, призводить до того, що власники капіталу тіньового походження починають утримуватися від вкладення коштів у фінансові активи, які емітуються у рамках системи фінансових інститутів, оскільки фінансові операції контролюються державою. Водночас, брак можливості інвестувати кошти в національну економіку призводить до нелегального вивезення тіньового капіталу за кордон та подальшої його легалізації. Всі ці негативні явища, крім усього іншого, створюють перешкоди на шляху реалізації важливого чинника успіху фінансових брокерів, а саме: розвитку мережі надання послуг [25].

Недоліки кредитного брокериджа - випадки шахрайства, які, на жаль, вже були на ринку споживчого кредитування. Хоча такі факти намагаються замовчувати і брокери, і банкіри. На ринку відомі випадки, коли недобросовісні посередники (так звані чорні брокери) обманювали банкірів, надавши підроблені документи - довідку про доходи та інші, аж до документів, що засвідчують особу позичальника. Такі нехитрі схеми здебільшого застосовуються в експрес-кредитуванні (найчастіше - в сегменті споживчого кредитування), коли часу на перевірку інформації банк практично не має. У таких випадках може постраждати і позичальник. Наприклад, якщо буде виявлено змову позичальника з чорним брокером, про майбутні кредити він може забути, і, можливо, доведеться поспілкуватися з правоохоронними органами. Тому, обов'язковим є законодаче врегулювання відповідальності брокерів за достовірність даних інвестора.

Критично важливими умовами успішного розвитку фінансових брокерів є: високі стандарти фінансової прозорості, що забезпечуються якісною бухгалтерською звітністю та ефективністю нагляду за її надійністю;

спрямованість законодавства та регулювання на пріоритетний захист прав кредиторів при банкрутстві, ліквідації підприємства; забезпечення умов дотримання контрактів [25].

Проблема вітчизняного фінансового ринку в тому, що існують, за оцінкою, тільки кілька брокерів, масштаби і структура діяльності яких (перш за все, на первинному ринку цінних паперів, в корпоративному фінансуванні та обслуговуванні дрібних клієнтів) дозволяють говорити про них як про сформовані інвестиційні банки.

За експертною оцінкою, типова (для українського ринку) брокерська компанія має наступні характеристики:

а) це дуже невеликий фінансовий інститут, що має незначний власний капітал (до 0.5-1 млн. дол.);

б) часто існує в складі фінансово-торговельної або промислової групи, виконуючи для неї ряд функцій з управління грошовими потоками;

в) не має розвиненої клієнтської бази (звичайним є управління грошовими коштами материнської компанії, число клієнтів незначне);

г) переважно розвинений трейдинг, спекулятивна функція, операції, пов'язані з корпоративним фінансуванням, виконуються найчастіше для вузької групи довірених клієнтів, спектр клієнтських послуг обмежений;

д) найчастіше брокери можуть бути штучно збиткові, не розглядаються материнською компанією і її засновниками в якості окремого комерційного проекту, максимізація прибутку відбувається в рамках всієї фінансово-торговельної або промислової групи. Крім того, оскільки бізнес не диверсифікований, то комісійні за брокерські операції не в змозі генерувати грошові потоки і прибуток, достатні для розвитку компанії;

е) значна частина обороту проходить по офшорним рахунками, що пов'язано як з порядком організації ринку і розрахунків в РТС, так і з економічними інтересами власників компанії;

ж) структура бізнесу найбільших брокерів орієнтована на обслуговування іноземних інвесторів. Обмежені можливості обслуговування

масової роздрібної клієнтури.

Незначні обсяги заощаджень суб'єктів господарювання і населення в Україні є перешкодою для розвитку фінансового брокерства. Для подолання цієї перешкоди потрібно досягти стабільно високого рівня середньодушового доходу. Щоб цього досягти потрібно вжити заходів щодо забезпечення прибутковості діяльності суб'єктів господарювання та підвищення життєвого рівня населення, зробивши акцент на вдосконалення державного законодавства щодо питань регулювання діяльності фінансових брокерів.

Рис.3.2.Проблеми фінансового брокерства в Україні

*складено автором

Найбільша проблема - це нерозвиненість вітчизняного ринку цінних паперів, саме цей сегмент не дозволяє державі розвиватися в потрібному напрямку. Недостатню кількість активів зазнає фондова біржа України, тому втрачає певну частину повноважень на світовій арені. Негативна вітчизняна динаміка в сфері інвестування тягне за собою застійні процеси, які впливають безпосереднім чином на індикатори біржової торгівлі.

На сьогоднішній день більшість угод, які укладаються на фондовому ринку мають своїм предметом похідний фінансовий інструмент, в правовому значенні який потрібно розглядати як похідний цінний папір. Чинне законодавство не дає точного визначення поняттю похідний цінний папір, відповідно необхідно внести в Цивільний кодекс України норму, яка б розкривала дане поняття.

В Україні почастишали випадки використання шахрайства у страхуванні між підприємствами-страхувальниками та страховиками. Розглянемо дані

випадки більш детально.

1. Укладення договору страхування за завищеною ціною. Наприклад, класичне страхування майна здійснюється за страховим тарифом в рамках 0,08-2,0%, а у договорі страхування майна зазначено від 2-3%. Різниця — це так звані зайві гроші, які страхова компанія може перевести зі свого рахунку.

2. Так званий «страховий відкат»: змова менеджерів страхової компанії й власника об'єкта, що страхується. У цьому випадку об'єкт спочатку страхується по завищеній ціні, а топ-менеджер компанії, що страхує, одержує класичний «відкат». Інколи може бути й зворотний варіант: «відкат» отримує співробітник страхової компанії або її оцінювач, навпаки, за занижену суму страховки.

3. Перестраховування за кордон. Але така схема може використовуватись і в межах країни. Договір страхування перестраховується за кордоном, кошти цілком на законних підставах направляються в іноземну компанію, найчастіше зареєстровану на території офшорної юрисдикції. Сплату за полісом страхування здійснює афілійована зі страховою компанією фірма. Цілями таких злочинів є зменшення оподаткованого прибутку на величину страхових внесків, значна частина отриманих коштів може бути використана як за кордоном так і для повернення в країну. Розкрити таку схему й довести злочинність використаного механізму вкрай важко, практично неможливо.

4. Використання страхової/брокерської компанії для переведення грошей у готівку. В такому випадку страхувальником виступає керівник або власник юридичної особи, який по зговору зі страховиком, укладає договір страхування майна, здійснюючи страховий платіж. При цьому маючи в цій страховій компанії договір страхування від нещасного випадку оформлений на власну особу. Якщо «страховий випадок» настає, отримується відшкодування в розмірі менше за розмір страхування майна підприємства, а різниця залишається у вигляді винагороди страховику.

5. Використовується для купівлі нового підприємства. У межах, наприклад, фінансово-промислової групи, відбувається капіталізація страхової компанії, яка з часом купує цінні папери підприємства і стає його власником (співвласником). Таку схему часто використовують банки й

страхові компанії, які утворюють фінансову групу для купівлі підприємств.

б. Змова страхувальника і страховика. Предметом схеми є укладання фіктивного договору страхування. Купується поліс на страхування здоров'я на велику суму «брудних» грошей. Інсценізується побутова травма лише на папері, отримується страхове відшкодування яке є цілком легальним доходом.

Схемний елемент присутній у діяльності більшості українських страхових компаній.

Також достатньо поширеними сьогодні є фінансові правопорушення з боку співробітників страхових компаній та їх посередників. Насамперед це пов'язано з діяльністю незареєстрованих, або неіснуючих страхових агентів, які продають подробиці страхові поліси та не перераховують зібрані страхові премії страховику, від імені якого вони діють.

Продаючи недійсні страхові поліси, страхові агенти та брокери отримують не лише свій відсоток, який могла б обіцяти страхова компанія, а всю суму страхової премії. У результаті таких незаконних дій страхових посередників страхова компанія отримує збиток у вигляді втраченої вигоди. Крім того, у результаті продажу подробиці страхових полісів клієнт все рівно залишається без страхового захисту, що підриває репутацію страхової компанії.

Дана проблема пов'язана з відсутністю належної системи ліцензування та акредитації вітчизняних страхових посередників.

Головною проблемою брокерської діяльності на валютному ринку в Україні є відсутність конкретного регулювання брокерської діяльності форекс-компаній. Адже відсутність в Україні правового регулювання фінансових ринків негативно відбивається не тільки на клієнтах, а й на діяльності брокерів, які звикли працювати в законодавчому полі Європи і США, при цьому держава втрачає значну суму податків які платить брокерська компанія за місцем реєстрації, а це ніяк не Україна, а офшорні зони.

Отже, шляхами розвитку фінансових брокерів в Україні є законодавче посилення відповідальності за фінансові махінації, та неповне розкриття інформації про господарську діяльність. Законодавцю необхідно закріпити специфічні ознаки біржових угод належним чином в нормах загального цивільного законодавства. При цьому слід в ширшому обсязі, ніж в

Господарському кодексі закріпити положення про біржові угоди в Цивільному кодексі Угоди. Законодавчо закріпити реєстрацію та ліцензування страхових та валютних брокерів.

Проблема підвищення ефективності брокерських компаній в Україні особливо актуальна і її рішення потребує розробки державної програми розвитку фінансового ринку з урахуванням зарубіжного досвіду та національних особливостей. Основою даної програми повинно бути забезпечення інформаційної відкритості, прозорості та забезпеченості посередницької діяльності. Фахівці пропонують покрокову інструкцію поліпшення структури фінансових інститутів, яка складається з декількох етапів.

Постійне проведення моніторингу всіх проблемних ділянок фінансової сфери і ринку цінних паперів, швидке реагування на основні проблемні ситуації, швидкі і точні дії по їх усуненню. Створення чітких регуляторів економічної сфери, діагностика банківських активів; реорганізація, санація або ліквідація фінансових установ, які не є прибутковими за своєю суттю.

Необхідно забезпечити підтримкою Національного банку ті організації, які мають потребу в цьому і є перспективними для розвитку. Особливої актуальності набула роль НБУ в регулюванні діяльності фінансових брокерів, зокрема, на страховому ринку у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг» від 12 вересня 2019 року № 79-IX (Про «спліт») [32]. Ще до прийняття цього закону, у жовтні 2018 року, НБУ підготував і оприлюднив для публічного обговорення проект Білої книги «Майбутнє у регулюванні небанківського фінансового сектору» [38]. Цей документ окреслює підходи НБУ до сегментації ринку, ліцензування, пруденційного нагляду, звітування, перевірок, корпоративного управління та захисту прав споживачів. Зокрема, в проекті Білої книги зазначається, що з огляду на необхідність дієвого захисту страхувальників усі страхові компанії підлягатимуть пруденційному нагляду з боку регулятора. Для страхових брокерів та страхових агентів-юридичних осіб також встановлюватимуться певні пруденційні нормативи. Це відповідає загальноприйнятим світовим

практикам та є однією з вимог законодавства ЄС. Водночас, лише великістрахові компанії будуть зобов'язані повністю виконувати вимоги Solvency II. Середні та малістрахові компанії зможуть використовувати спрощені вимоги Solvency II з урахуванням ризиків їхньої діяльності [38].

На окрему увагу заслуговує тема реструктуризації кредитної сфери; комплексне оздоровлення фінансової сфери, яке повинно проявлятися у випуску нових цінних паперів, підтримки з боку держави, а також в новій системі конвертації цінних паперів;

Посилення системи захисту інвесторів, стабілізація наглядів за всіма фінансовими та інвестиційними процесами в державі. Своєчасне усунення загроз для інвестиційної бази та активів;

П'ятий етап є наймасштабнішим і комплексним, оскільки торкається такі питання, як:

- підвищення рівня фінансової грамотності населення;
- удосконалення системи менеджменту в сфері економіки і фінансів;
- солідарний розподіл великих фінансових ризиків;
- комплексне фінансування і забезпечення перспективних проектів і програм;
- впровадження систем управління ризиків на прозорих для населення умовах.

Такі нововведення дозволять посилити контроль і за фінансовим ринком, що згодом принесе великі плоди у вигляді загального підвищення рівня економіки в країні. В результаті держава зможе направити вільні грошові ресурси в розвиток перспективних галузей народного господарства.

У дод. Е узагальнено результати сильних і слабких сторін діяльності брокерських компаній, а також імовірні загрози та можливості їх розвитку у стратегічній перспективі.

Важливим і перспективним напрямом розвитку фінансових посередницьких послуг є також повномасштабне застосування і надання доступу до торгівлі деривативами або похідними фінансовими інструментами вітчизняних та міжнародних біржових платформ.

Удосконалення брокерської діяльності та їх інтеграція на українському

фінансовому ринку повинні повністю слідувати глобальним тенденціям і включати:

- універсалізацію всіх брокерських послуг;
- концентрацію брокерських послуг у великих компаніях;
- посилення конкурентної боротьби брокерської діяльності на ринку клієнтських послуг;
- вертикальну структурування брокерської діяльності;
- інтеграцію у світовий ринок брокерських послуг;
- удосконалення регулятивної бази та уніфікацію умов функціонування брокерських установ до світових вимог.

Необхідними умовами зазначених напрямів є:

- стабільне економічне зростання;
- комплексний, інтегральний підхід до формування прозорого і конкурентного фінансового ринку в Україні;
- забезпечення прозорих умов та захист інвесторів на фінансовому ринку;
- удосконалення системи законодавчого регулювання фінансового посередництва в Україні.
- удосконалення діяльності регуляторів та підвищення ефективності державного нагляду у сфері ринків фінансових послуг;
- захист інтересів споживачів фінансових послуг і відновлення довіри до фінансових посередників.

Безперечно, для вирішення або послаблення гостроти вищезазначених проблем слід особливо зосередити увагу на розвитку сучасної й конкурентоспроможної інфраструктури національних фінансових інституцій.

Отже, слід підвищити прозорість операцій на фінансовому ринку для зменшення шахрайства та виведення доходів брокерських компаній з тіні. Для реалізації даного завдання необхідно, крім створення Центрального депозитарію, вжити заходів для скорочення обсягу операцій на нерегульованому ринку, скоротити час оплати операцій з цінними паперами, створити повну інформаційну базу з основних індикаторів фондового ринку.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Фінансовий брокер є типом комерційного брокера, який допомагає клієнтам в оцінці їх поточних потреб фінансування та ідентифікації кращого способу задовольнити ці потреби. Функції фінансового брокера зазвичай включають дослідження максимально широкого діапазону інвестиційних можливостей і надання клієнту рекомендацій щодо найкращих доступних варіантів здійснення інвестицій. В складі загального інституту фінансових брокерів виділяють: - інвестиційного, валютного, страхового та кредитного брокера. Кожна з цих груп фінансових брокерів здійснює свою діяльність виключно на співвідносному виді фінансових ринків.

Механізм брокерського обслуговування починається з укладення договору на брокерське обслуговування, який укладається між брокерською конторою і підприємством, підприємцем, фізичною особою, які бажають продавати або купувати фінансові інструменти через біржу чи конкретну брокерську компанію. Цей договір регламентує взаємовідносини, обов'язки і відповідальність сторін лише в тому разі, якщо клієнт доручає брокеру укласти від його імені конкретну угоду.

На сьогоднішній день на території України діють такі види фінансових брокерів: кредитний посередник, брокер, який здійснює професійну діяльність на фондовому ринку та страховий. За офіційними даними станом на початок 2019 року кількість кредитних посередників становить 3922, професійну діяльність на фондовому ринку здійснює 234 брокери, кількість страхових брокерів – 61.

АТ КБ «Приватбанк» працює на фондовому ринку з 1996 року. Він є первинним дилером на ринку державних цінних паперів; Членом Професійної асоціації учасників ринків капіталу та деривативів (ПАРД). АТ КБ «Приватбанк» має ліцензії, видані Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, на здійснення професійної діяльності на фондовому ринку на дилерську та брокерську діяльність.

АТ КБ «Приватбанк», реалізуючи функцію фондового брокера, надає наступні послуги: купівля/продаж ОВДП, корпоративних облігацій, акцій та

інших цінних паперів на фондовому ринку; купівля ОВДП на первинному аукціоні Міністерства фінансів України; формування портфеля клієнта в цінних паперах; консультаційні послуги щодо кон'юнктури фондового ринку та чинного законодавства.

Найбільш активною діяльністю банку щодо укладання договорів на брокерське обслуговування була у 2014 році. В наступні роки банк уклав незначну кількість таких договорів.

Фінансовий ринок вимагає доповнення новими посередниками, як було зазначено на прикладі Англії, а сфера кредитування – закріплення поняття «іпотечний брокер». Крім того, пропонується створення окремого нормативно-правового акта, який закріпив би всі положення про страхових посередників, як це зроблено в Польщі. В умовах економічної нестабільності, корупції та соціальної кризи необхідно створити окрему систему органів, які будуть контролювати й регулювати діяльність брокерів в Україні, як було зроблено в США.

Шляхами розвитку фінансових брокерів в Україні є законодавче посилення відповідальності за фінансові махінації, та неповне розкриття інформації про господарську діяльність. Законодавцю необхідно закріпити специфічні ознаки біржових угод належним чином в нормах загального цивільного законодавства. При цьому слід в ширшому обсязі, ніж в Господарському кодексі закріпити положення про біржові угоди в Цивільному кодексі Угоди. Законодавчо закріпити реєстрацію та ліцензування страхових та валютних брокерів.

Слід підвищити прозорість операцій на фінансовому ринку для зменшення шахрайства та виведення доходів брокерських компаній з тіні. Для реалізації даного завдання необхідно, крім створення Центрального депозитарію, вжити заходів для скорочення обсягу операцій на нерегульованому ринку, скоротити час оплати операцій з цінними паперами, створити повну інформаційну базу з основних індикаторів фондового ринку. Прийняти закон про регулювання діяльності ринку – форенкс який розроблено ще у 2015 році.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Апальков С. Кредитный брокер и Банк – это партнерство во имя минимизации финансовых рисков. URL: <http://kbs-izdat.com/kreditnyj-broker-i-bank-eto-partnerstvo-vo-imya-minimizacii-finansovyh-riskov/>
2. Баласанов П. А. Стратегічний аналіз діяльності фінансових посередників на ринку цінних паперів України на основі технології SWOT–аналізу. *Управління розвитком*. 2013. № 18. С. 21-24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2013_18_8
3. Безбородова Т. В., Теряник О. А. Сучасні моделі регулювання фінансових ринків. *Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво*. 2015. Вип. 3. С. 68-74.
4. Буніч Р. Інститут іпотечних брокерів у системі факторів розвитку іпотечного ринку України. *Ринок цінних паперів*. 2008. № 3–4. С. 39–42.
5. Вилкова Т. К. Брокерская деятельность на рынке ценных бумаг. М.: КноРус, 2016. 542 с.
6. Вимоги до кредитних посередників та до їх діяльності у сфері споживчого кредитування на ринку небанківських фінансових установ: Затв. Розпорядженням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 27.06.2017 р. № 2864. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1119-17>
7. Вовчак О. Крентовська Л. Фінансове посередництво: економічна сутність і класифікація. *Вісник Національного банку України*. 2012. №8. С. 4-10
8. Господарський кодекс Закон України від 16.01.2003 року № 436-IV, зі змінами та доповненнями URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
9. Державний реєстр страхових та перестрахових брокерів. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Inshi-reiestry-ta-pereliky.html>
10. Добрик, Л. О. Виявлення і розкриття шахрайських схем у сфері страхування як невід'ємний елемент забезпечення економічної безпеки.

- Ефективна економіка. 2016. № 4.
- URL:<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4900>
11. Журавка О. С. Діяльність страхових брокерів на страховому ринку України. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України* : зб. наук. праць. Вип. 28. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. С. 237-244
 12. Журавка О. С., Відменко Ю. В., Кобець Ж. О. Розвиток інституту страхових брокерів в контексті євроінтеграційних процесів. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. 1 (12). С. 320-327
 13. Ільчук В. П., Гавриленко Н. І. Ринок ІРО: монографія. Чернігів : Брагинець О. В., 2016. 226 с.
 14. Інформація про посередницькі послуги у страхуванні та/або перестрахованні. URL: <https://nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-poserednytski-posluhy-u-strakhuvanni-taabo-perestrakhuvanni.html>
 15. Котельникова А. И. Инсайдерские сделки на рынке ценных бумаг М.: LAP Lambert Academic Publishing, 2017. 100 с.
 16. Криховецька З. М. Фінансовий ринок : навч. посіб. 3-тє вид., перероб. та допов. Івано-Франківськ, 2014. 428 с.
 17. Кутузова М. М. Фондовий ринок України в умовах нестабільності світового фінансового середовища: монографія Луцьк : Вежа-Друк, 2016. 239 с.
 18. Куцик П. О. Державне регулювання інвестиційного процесу в умовах функціонування ринку цінних паперів : монографія. /ред. П. О. Куцик. Львів: Растр-7, 2014. 295 с.
 19. Мацелюх Н. Н. Місце фінансового посередництва у процесах ціноутворення на ринку цінних паперів. *Бізнес Інформ*. 2016. № 2. С. 334-339
 20. Могилевська О. Ю., Резнік Н. П., Могилевський Ю. В. Біржовий ринок: навч. посіб. Київ : Вид-во КиМУ, 2016. 249 с.
 21. Ніколаєва А. М. Розвиток брокерської та дилерської діяльності на фондовому ринку України. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2011. Вип. 7(1). С. 85-90. URL:

http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprer_2011_7%281%29__17

22. Ольховик Л. А., Райчева Д. В. Види брокерської діяльності в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2017. Вип. 44(1). С. 97-100. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.

23. Охріменко І. В. Ринок цінних паперів України: розбудова інфраструктури: монографія / І. В. Охріменко, С. А. Стасіневич, В. О. Яворська, О. С. Сулова, Ю. В. Яворська. Київ : Компринт, 2014. 253 с.

24. Охріменко І. В. Стасіневич С. А. Краєвський В. М. Регулювання фондового ринку: навч. посіб. Київ : Компринт, 2016. - 143 с.

25. Панасенко Г. Особливості взаємодії фінансових посередників на шляху поліпшення інвестиційних процесів в Україні та ключові фактори їх успіху. *ВісникНБУ*, 2010. № 5. С 19 URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vnbu/2010_5/2010_05_7.pdf

26. Перелік кредитних посередників. URL: https://bank.gov.ua/ca_view/Річний_звіт

27. Петрик Є. О. Практичні аспекти розкриття інформації на фондовому ринку України. Київ : Емкон, 2016. 152 с.

28. Підсумки діяльності страхових компаній за 2018 рік. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/2018_rik/2018/sk_%202018.pdf

29. Положення про встановлення вимог до кредитних посередників банків та їх діяльності у сфері споживчого кредитування: затв. постановою Правління Національного банку України від 08 червня 2017 року № 50 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0091500-18>

30. Положення про реєстрацію страхових та перестрахових брокерів і ведення державного реєстру страхових та перестрахових брокерів: Затв. Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 28.05.2004 № 736. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z0801-04>

31. Посібник користувача до Спільної позиції Ради 2008/944/СЗБП

про визначення спільних правил контролю за експортом товарів і технологій військового призначення Європейський Союз; Міжнародний документ від 20.07.2015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011-15

32. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12 вересня 2019 року № 79-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/79-ix>

33. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні: Закон України від 30.10.1996 № 448/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80>

34. Про затвердження Правил (умов) здійснення діяльності з торгівлі цінними паперами: брокерської діяльності, дилерської діяльності, андеррайтингу, управління цінними паперами: Держкомісціннихпаперів; Рішення, Правила, Умови від 12.12.2006 № 1449. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0052-07>

35. Про порядок провадження діяльності страховими посередниками: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.12.1996 № 1523. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1523-96-%D0%BF>

36. Про споживче кредитування: Закон України від 15.11.2016 р. № 1734-VIII URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1734-19>

37. Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>

38. Проект Білої книги. Майбутнє у регулюванні небанківського фінансового сектору. Жовтень 2018 р. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=80189428>

39. Процедура купівлі ОВДП для фізичних осіб 2019. Finsee. URL: <https://finsee.com/%D0%BA%D1%83%D0%BF%D1%96%D0%B2%D0%BB%D1%8F-%D0%BE%D0%B2%D0%B4%D0%BF/>

40. Резнікова В. В. Особливості здійснення посередницької діяльності на кредитному ринку. *Університетські наукові записки*. 2010. № 1. С. 67-72.

URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2010_1_13

41. Річний звіт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку за 2018 рік. URL: https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2019/08/zvit_2018.pdf

42. Сигида Л.О. Міжнародний бізнес та біржові ринки. *Біржова та торгова діяльність: магістерський курс: підручник* / за заг. ред. д.е.н., проф. С.М. Ілляшенка. Суми, 2016. С. 628-658.

43. Словарь инвестора. *Финансовые инвестиции - образовательный центр*. URL: <https://allfi.biz/glossary/eng/F/finance-broker.php>

44. Сумароков Е.В. Валютный контроль в странах с развивающимися рынками. Монография М.: КноРус, 2017. 150 с.

45. Тарифи на послуги з цінними паперами АТ КБ «Приватбанк». URL: <https://privatbank.ua/ovdp>

46. Что такое ипотечный брокеридж и кто такой ипотечный брокер? URL: www.ynikom.ru.

**Трактування поняття «брокерська діяльність» в законодавчо-
нормативних актах України та ЄС**

Визначення терміна	Джерело
Брокерська діяльність — професійна діяльність суб'єктів підприємницької діяльності на користь страхувальника або перестраховальника (цедента) (далі — страхувальник), спрямована на визначення його потреби в отриманні страхових послуг, консультуванні, наданні допомоги у розробленні умов договору страхування, пошуку страховиків, які відповідають вимогам страхувальника, веденні переговорів та укладенні договорів страхування за дорученням страхувальника, здійсненні розрахунків за договорами страхування, підготовці документів для врегулювання питання про збитки у разі настання страхового випадку.	Про порядок провадження діяльності страховими посередниками: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.12.1996 № 1523 [35]
Брокерська діяльність - укладення торговцем цінними паперами цивільно-правових договорів (зокрема договорів комісії, доручення) щодо цінних паперів від свого імені (від імені іншої особи), за дорученням і за рахунок іншої особи	Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні: Закон України від 30.10.1996 № 448/96-ВР [33]
Брокерська діяльність - укладення торговцем цінними паперами цивільно-правових договорів (зокрема на підставі договорів комісії, доручення) щодо цінних паперів та інших фінансових інструментів від свого імені (від імені іншої особи), за дорученням і за рахунок іншої особи	Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV [37]
Брокерська діяльність — укладення торговцем цивільно-правових договорів (зокрема договорів комісії, доручення) щодо цінних паперів від свого імені (від імені іншої особи), за дорученням і за рахунок іншої особи.	Про затвердження Правил (умов) здійснення діяльності з торгівлі цінними паперами: брокерської діяльності, дилерської діяльності, андеррайтингу, управління цінними паперами: Держкомісціннихпаперів; Рішення, Правила, Умови від 12.12.2006 № 1449 [34]
Брокерська діяльність - це діяльність фізичних та юридичних осіб: - які ведуть переговори або організують транзакції, що можуть включати передачу товарів, внесених до Спільного військового списку ЄС, з однієї третьої країни до будь-якої іншої третьої країни; або- які купують, продають або організують передачу таких товарів, що є їхньою власністю, з однієї третьої країни до будь-якої іншої третьої країни	Посібник користувача до Спільної позиції Ради 2008/944/СЗБП про визначення спільних правил контролю за експортом товарів і технологій військового призначення Європейський Союз; Міжнародний документ від 20.07.2015 [31]

* Складено автором за [31, 33-35, 37]

Трактування поняття «брокерська діяльність» в науковій літературі*

Автор, джерело	Визначення
Т. Вілкова [5]	Проведення цивільно-правових операцій з цінними паперами в особі повіреного особи або комісіонера, який діє на підставі укладеного договору доручення або комісії, або ж за основу взята довіреність на вчинення даних угод
В. Ільчук [13]	Діяльність з проведення цивільно-правових операцій з цінними паперами та / або з укладання договорів, які є похідними фінансовими інструментами, за дорученням клієнта від імені та за рахунок клієнта, в тому числі емітента емісійних цінних паперів при їх розміщенні або від свого імені і за рахунок клієнта на підставі відплатних договорів з клієнтом
А. Котельникова [15]	Професійна діяльність по здійсненню операцій від імені клієнта на товарній біржі, або ж на ринку, що торгує цінними паперам
П. Куцик [18]	Професійна діяльність, здійснювана за рахунок і за дорученням певної особи (клієнта), яка може полягати: в сприянні укладенню угод між клієнтом і третіми особами (посередництво).
Н. Мацелюх [19]	Вчиненні для клієнта інших юридичних або фактичних дій в певній сфері підприємницької діяльності
О. Могилевська [20]	Діяльність по здійсненню цивільно-правових угод з цінними паперами та (або) з укладання договорів, які є похідними фінансовими інструментами, за дорученням клієнта, від імені та за рахунок клієнта (в тому числі емітента емісійних цінних паперів при їх розміщенні) або від свого імені і за рахунок клієнта на підставі відплатних договорів з клієнтом.
Резнікова В. В. [40]	Кредитний брокер – суб'єкт підприємницької діяльності, який надає платні послуги фізичним особам і підприємствам, які полягають у допомозі при одержанні кредиту

* Складено автором [5, 13, 15, 18, 19, 20, 40]

ДОДАТОК В

Порівняння загального розміру комісій за брокерську та депозитарну діяльність банків України у 2019 році [39]

Назва банку	Комісія від укладеної угоди	Відкриття рахунку в НБУ	Зарахування/списання коштів	Зберігання
Ощадбанк	0.05 % від угоди.	300 грн.	100 грн за операцію.	0.003 % від номінальної вартості ОВДП, мін. 200 грн.
Укргазбанк	0.05 % від суми купівлі-продажу, але не менше 1 тис. грн.	250 грн.	250 грн за операцію.	100 грн (за наявності поточного рахунку, відкритого в Укргазбанку для перерахування виплат доходу за цінними паперами); 0.04 % від номінальної вартості, проте не менше 100 грн та не більше 500 грн в місяць.
Укрексімбанк	1.00 % від операції, але не менше 2.5 тис. грн, якщо угода складає до 1 млн грн; 0.25 % від угоди на суму від 1 млн грн до 5 млн грн; 0.10 % від угоди розміром від 5 млн грн.	безкоштовно	500 грн за операцію.	0.001 % від середньої номінальної вартості цінного паперу за місяць, мін. 50 грн.
Приватбанк	0.20 % від суми договору, але не менше ніж 2 тис. грн, якщо угода складає до 5 млн грн; 0.10 % від угоди на суму від 5 млн грн, але не більше ніж 50 тис. грн.	500 грн.	300 грн за операцію більше 500 тис. грн за умови купівлі ОВДП Мінфіна через аукціон; 200 грн за операцію до 1 млн грн за умови купівлі ОВДП з портфеля банку; 300 грн за операцію від 1 млн грн за умови купівлі ОВДП з портфеля банку.	50 грн в місяць (номінальна вартість до 1 млн грн); 100 грн в місяць (номінальна вартість від 1 до 10 млн грн); 200 грн в місяць (від 10 до 50 млн грн); 0.00034 % від номінальної вартості + 200 грн в місяць (від 50 млн грн).

Продовження дод. В

Укрсиббанк	0.05 % від угоди (мін. 2 тис. грн).	350 грн.	0.02 % (мін. 360 грн, макс. 500 грн).	0.005 % від операції (мін. 150 грн) на місяць.
ПУМБ	0.10 % (мін 1 тис. грн).	300 грн.	150 грн за операцію.	0.003 % (мін. 100 грн) на місяць.
Південний	0.10 % від суми договору, але не менше 500 грн.	50 грн.	0.05 % від номінальної вартості, не менше 50 грн та не більше 500 грн (за операцію).	—
Кредобанк	1.50 % за операцію розміром від 1 тис. грн до 50 тис. грн; 1.00 % від угоди сумою від 50 тис. грн до 100 тис. грн; 0.80 % від операції розміром більше за 100 тис. грн; 0.20 % при незменшуваному депозитного залишку в місяць більше ніж 200 тис. грн.	120 грн.	0.03 % від номінальної вартості (мін. 100 грн, макс. 1 тис. грн) + вартість послуг депозитарію – при проведенні до 20 операцій в місяць; 80 грн + оплата послуг депозитарію – більше ніж 20 операцій.	0.0001 % від номінальної вартості ОВДП за календарний день, мін. 10 грн в місяць для угоди розміром менше ніж 1 млн грн; 0.00009 % від номінальної вартості ОВДП за календарний місяць, мін. 10 грн при сумі договору від 1 млн грн до 25 млн грн; 0.00007 % від номінальної вартості ОВДП за календарний місяць, мін. 10 грн в місяць для договору від 25 млн грн.
Піреус банк	0.10 % (мін. 1 тис. грн) від суми договору.	300 грн.	0.02 % від номінальної вартості пакету цінних паперів (мін. 350 грн, макс. 500 грн).	0.001 грн (за одну ОВДП за один календарний день), але не менше 50 грн в місяць.
ОТП банк	0.20 % від суми договору.	750 грн.	0.01 % від номінальної вартості (мін. 100 грн, макс. 500 грн).	0.005 %, але не менше ніж 50 грн та не більше ніж 5 тис. грн на місяць від загальної номінальної вартості ОВДП.
Альфа-банк	0.025 % (мін. 2 тис. грн) від суми договору.	500 грн.	100 грн за операцію.	1.00 % від номінальної вартості ОВДП, мін. 100 грн, макс 1 тис. грн.

Райффайзен Банк Аваль	банк не надає брокерські послуги.	1000 грн.	5 тис. грн – на первинному ринку для відшкодування сум ПДВ; 400 грн – на вторинному ринку.	0.005 % від номінальної вартості ОВДП, мін. 100 грн на місяць.
--------------------------	---	-----------	--	--

Примітка: Для розрахунку використовувались тарифи для ОВДП на суму 2 млн грн із подальшим продажем через 12 місяців.

ДОДАТОК Г

Тарифи на депозитарні операції з цінними паперами
Депозитарної установи АТ КБ «ПРИВАТБАНК»
Операції щодо обслуговування обігу облігацій внутрішньої державної позики [45]
(без ПДВ)

№ з/п	Перелік операцій	Вартість, грн.	Умови оплати	Термін оплати
Адміністративні операції				
1.	Відкриття рахунку у ЦП (з використанням паперових документів)	500,00	Окремо за кожну операцію	Згідно розділу 4 Договору про відкриття рахунку у цінних паперах
	Відкриття рахунку у ЦП (з використанням електронних документів)	300,00	Окремо за кожну операцію	Згідно розділу 4 Договору про відкриття рахунку у цінних паперах
2.	Внесення змін до анкети рахунку в цінних паперах/анкети керуючого рахунком/анкети розпорядника рахунку	50,00	За одну операцію	Згідно розділу 4 Договору про відкриття рахунку у цінних паперах
Обслуговування рахунку у цінних паперах				
3.	Облік облігацій внутрішньої державної позики, на рахунку у ЦП:			
	загальна номінальна вартість яких не перевищує 1 000 000,00 грн. / 40 000,00 дол. США / 35 000,00 євро	50,00	Вартість наведена за місяць	Згідно розділу 4 Договору про відкриття рахунку у цінних паперах
	загальна номінальна вартість яких становить від 1 000 000,01 грн. / 40 000,01 дол. США / 35 000,01 євро до 10 000 000,00 грн. / 400 000,00 дол. США / 350 000,00 євро	100,00	Вартість наведена за місяць	
	загальна номінальна вартість яких становить від 10 000 000,01 грн. / 400 000,01 дол. США / 350 000,01 євро до 50 000 000,00 грн. / 2 000 000,00 дол. США / 1 700 000,00 євро	200,00	Вартість наведена за місяць	
	загальна номінальна вартість яких становить понад 50 000 000,00 грн. / 2 000 000,00 дол. США / 1 700 000,00 євро	0,00034% від загальної номінальної вартості + 200,00 грн.	Вартість наведена за місяць	
Облікові операції				
4.	Облікові операції зарахування ЦП (прав на ЦП), загальна номінальна вартість ЦП становить:			Згідно розділу 4 Договору про відкриття рахунку у цінних паперах
	до 500 000,00 грн. / 20 000,00 дол. США / 17 000,00 євро	100,00	За одну операцію	
	від 500 000,01 грн. / 20 000,01 дол. США / 17 000,01 євро до 50 000 000,00 грн. / 2 000 000,00 дол. США / 1 700 000,00 євро	300,00	За одну операцію	
	понад 50 000 000,00 грн. / 2 000 000,00 дол. США / 1 700 000,00 євро	600,00	За одну операцію	
5.	Облікові операції переказу ЦП (прав на ЦП), загальна номінальна вартість ЦП становить:			Згідно розділу 4 Договору про відкриття рахунку у цінних паперах
	до 1 000 000,00 грн.	200,00	За одну операцію	
	до 50 000,00 дол. США / 40 000,00 євро	1 000,00	За одну операцію	
	понад 1 000 000,01 грн.	300,00	За одну операцію	

	понад 50 000,01 дол. США / 40 000,01 євро	1 200,00	За одну операцію		
6.	Облікові операції списання ЦП (прав на ЦП) з рахунку у ЦП	1 000,00	За одну операцію		
7.	Облікові операції списання ЦП (прав на ЦП) з рахунку у ЦП в процесі погашення ЦП	Безкоштовно	За одну операцію		
8.	Облікові операції блокування/розблокування ЦП	200,00	За одну операцію		
Інформаційні операції					
9.	Надання Депозитарною установою виписки з рахунку в цінних паперах:			Згідно розділу 4 Договору про відкриття рахунку у цінних паперах.	
9.1.	за запитом депонента (виписка надається на папері)	100,00	За одну виписку		
9.2.	за запитом депонента (виписка надається в електронному вигляді)	50,00	За одну виписку		
9.3.	за підсумками операції	Враховано при здійсненні облікової операції	За одну виписку		
Інші операції*					
10.	Виплата доходу за цінними паперами, права на які обліковуються на рахунку в цінних паперах депонента:				
10.1.	сума доходу, які отримує депонент до 500 000,00 грн. / 20 000,00 дол. США / 17 000,00 євро	100,00	За одну виплату доходу	Згідно розділу 4 Договору про обслуговування рахунку в цінних паперах	
10.2.	сума доходу, які отримує депонент понад 500 000,01 грн. / 20 000,01 дол. США / 17 000,01 євро	300,00	За одну виплату доходу		
11.	Перерахування грошових коштів при повному (частковому) погашенні цінних паперів емітентом:				
11.1.	сума доходу, які отримує депонент до 1 000 000,00 грн. / 40 000,00 дол. США / 35 000,00 євро	150,00	За одну суму перерахування		
11.2.	сума доходу, які отримує депонент понад 1 000 000,01 грн. / 40 000,01 дол. США / 35 000,01 євро	300,00	За одну суму перерахування		
12.	Подовження операційного дня Депозитарної установи (сплачує депонент, за зверненням якого продовжується операційний день Депозитарної установи)	1 200,00	За 1-у годину		
13.	Термінове оформлення (підготовка) документів, відкриття рахунку в цінних паперах, зарахування/списання/переказ цінних паперів депонента та інші операції	Подвійний тариф	За один документ		
14.	Підтвердження справжності підпису на картці зі зразком підпису розпорядника рахунку у цінних паперах	100,00	За одну картку		

**Інші операції щодо обслуговування обігу облигацій внутрішньої державної позики, тарифікуються за тарифами, встановленими для юридичних або фізичних осіб (відповідно до укладеного договору про обслуговування рахунку в цінних паперах)*

ДОДАТОК Д

Інформація про укладені договори на виконання разових замовлень до договорів на брокерське обслуговування АТ КБ «Приватбанк» [41]

Дата вчинення правочину (виконання договору)	Вид правочину	Вид фінансового інструменту, який є об'єктом цивільних прав за правочином	Міжнародний ідентифікаційний номер цінного папера	Кількість цінних паперів за правочином	Ціна цінних паперів за правочином
21.12.2016	Договір на виконання разового замовлення до договору брокерське обслуговування (доручення/продаж)	Акція проста бездокументарна іменна	UA4000121388	1810526820	
10.11.2014	Договір на виконання разового замовлення до договору брокерське обслуговування (комісія/купівля)	Акція проста документарна іменна	UA4000067383	96981	365.44
10.11.2014	Договір на виконання разового замовлення до договору брокерське обслуговування (комісія/купівля)	Акція проста документарна іменна	UA4000067383	33943	365.44
10.11.2014	Договір на виконання разового замовлення до договору брокерське обслуговування (доручення/продаж)	Акція проста бездокументарна іменна	UA4000121388	158030	100
06.03.2014	Договір на виконання разового замовлення до договору брокерське обслуговування (комісія/купівля)	Акція проста документарна іменна	UA4000067383	48491	365.44

06.03.2014	Договір на виконання разового замовлення до договору брокерське обслуговування (комісія/купівля)	на до Акція проста документарна іменна	UA4000067383	24245	365.44
06.03.2014	Договір на виконання разового замовлення до договору брокерське обслуговування (комісія/купівля)	на до Акція проста документарна іменна	UA4000067383	33943	365.44
06.03.2014	Договір на виконання разового замовлення до договору брокерське обслуговування (комісія/купівля)	на до Акція проста документарна іменна	UA4000067383	96981	365.44
06.03.2014	Договір на виконання разового замовлення до договору брокерське обслуговування (комісія/купівля)	на до Акція проста документарна іменна	UA4000067383	145472	365.44
06.03.2014	Договір на виконання разового замовлення до договору брокерське обслуговування (комісія/купівля)	на до Акція проста документарна іменна	UA4000067383	48491	365.44
28.02.2014	Договір на виконання разового замовлення до договору брокерське обслуговування (комісія/купівля)	на до Акція проста документарна іменна	UA4000067383	48491	365.44
28.02.2014	Договір на виконання разового замовлення до договору брокерське обслуговування (комісія/купівля)	на до Акція проста документарна іменна	UA4000067383	48491	365.44

28.02.2014	Договір на виконання разового замовлення до договору брокерське обслуговування (комісія/купівля)	на до	Акція проста документарна іменна	UA4000067383	33943	365.44
28.02.2014	Договір на виконання разового замовлення до договору брокерське обслуговування (комісія/купівля)	на до	Акція проста документарна іменна	UA4000067383	96981	365.44
28.02.2014	Договір на виконання разового замовлення до договору брокерське обслуговування (комісія/купівля)	на до	Акція проста документарна іменна	UA4000067383	96981	365.44
28.02.2014	Договір на виконання разового замовлення до договору брокерське обслуговування (комісія/купівля)	на до	Акція проста документарна іменна	UA4000067383	48491	365.44
21.02.2014	Договір на виконання разового замовлення до договору брокерське обслуговування (комісія/купівля)	на до	Акція проста документарна іменна	UA4000067383	193962	365.44
21.02.2014	Договір на виконання разового замовлення до договору брокерське обслуговування (комісія/купівля)	на до	Акція проста документарна іменна	UA4000067383	24245	365.44
21.02.2014	Договір на виконання разового замовлення до договору брокерське обслуговування (комісія/купівля)	на до	Акція проста документарна іменна	UA4000067383	24245	365.44

21.02.2014	Договір на виконання разового замовлення до договору брокерське обслуговування (комісія/купівля)	на до	Акція проста документарна іменна	UA4000067383	24245	365.44
21.02.2014	Договір на виконання разового замовлення до договору брокерське обслуговування (комісія/купівля)	на до	Акція проста документарна іменна	UA4000067383	9698	365.44
17.02.2014	Договір на виконання разового замовлення до договору брокерське обслуговування (комісія/купівля)	на до	Акція проста документарна іменна	UA4000067383	727359	365.44
17.02.2014	Договір на виконання разового замовлення до договору брокерське обслуговування (комісія/купівля)	на до	Акція проста документарна іменна	UA4000067383	96981	365.44
17.02.2014	Договір на виконання разового замовлення до договору брокерське обслуговування (комісія/купівля)	на до	Акція проста документарна іменна	UA4000067383	145472	365.44
17.02.2014	Договір на виконання разового замовлення до договору брокерське обслуговування (комісія/купівля)	на до	Акція проста документарна іменна	UA4000067383	1454718	365.44
17.02.2014	Договір на виконання разового замовлення до договору брокерське обслуговування (комісія/купівля)	на до	Акція проста документарна іменна	UA4000067383	121227	365.44

17.02.2014	Договір на виконання разового замовлення до договору брокерське обслуговування (комісія/купівля)	на до Акція проста документарна іменна	UA4000067383	33943	365.44
17.02.2014	Договір на виконання разового замовлення до договору брокерське обслуговування (комісія/купівля)	на до Акція проста документарна іменна	UA4000067383	4	365.44

		Зовнішнє середовище	
		<p>Можливості (шанси)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Диверсифікація напрямів діяльності. 2. Зростання зацікавленості та фінансової культури населення. 3. Зростання інтересу до фондового ринку з боку держави. 4. Розширення ринків за рахунок приєднання спільних компаній і відкриття нових філій. 5. Можливості залучення нових клієнтів за рахунок поліпшення якості їх обслуговування. 6. Зростання фондового ринку 	<p>Загрози</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Нестабільність на світових фінансових ринках. 2. Недостатньо висока якість нагляду за брокерськими компаніями. 3. Пряма залежність від добробуту і лояльності клієнтів. 4. Наявність на ринку сильних конкурентів. 5. Дефіцит кваліфікованої робочої сили на ринку
Внутрішнє середовище	<p>Сильні сторони:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Впізнаваний бренд. 2. Наявність крупних клієнтів у Європі та країнах СНД. 3. Високий рівень компетентностей у ключових сферах діяльності. 4. Максимальна прозорість функціонування. 5. Інноваційні ІТ рішення для клієнтів. 6. Пропоновані послуги включають комерційний банкінг, брокерське обслуговування, управління активами та страхування 	<p>Диверсифікація діяльності для посилення своїх конкурентних переваг, використовуючи впізнаваний бренд і лояльність клієнтів, які підтримають новостворені компанії. Підтримувати прозорість діяльності та документації, а також використовувати факт зростання зацікавленості держави і громадян для збільшення доходів і розвитку компанії. Поліпшення якості обслуговування клієнтів за рахунок упровадження нових ІТ рішень</p>	<p>Втрат від нестабільності на фінансових ринках уникнути неможливо, проте можна намагатися їх мінімізувати за рахунок диверсифікації, розширення клієнтської бази і потужних аналітичних прогнозів. Зберігати імідж, повну прозорість діяльності, щоб не позбутися великих клієнтів і залучити нових. Посилення конкурентних позицій за рахунок сильних сторін. Відкриття різних центрів з підготовки персоналу</p>
	<p>Слабкі сторони</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Залежність від великих клієнтів, догляд яких відображається на роботі і прибутку всієї компанії. 2. Висока плінність персоналу. 3. Висока частка прибутку, що надходить від роботи компанії в секторі економіки з високим ступенем ризику. 4. Прибутковість компанії залежить від політичної та економічної ситуації в країні (робота в умовах нестійкої кон'юнктури ринку) 	<p>Зниження плінності за рахунок різних центрів і тренінгів з підготовки персоналу, які будуть підвищувати професійні та компетентні навички кадрів. Зниження і мінімізація ризиків за рахунок диверсифікації напрямів діяльності, введення нових фінансових послуг та продуктів</p>	<p>Мінімізація можливих ризиків і втрат, які можуть виникнути у зв'язку зі специфічною і непередбачуваною сферою діяльності, за рахунок розширення кількісної (відкриття філій, отримання ліцензій на нові види діяльності) та якісної (підвищення рівня обслуговування клієнтів) складових компанії. Розробка та впровадження заходів з посилення конкурентних позицій</p>

Рис. Е.1 Матриця SWOT-аналізу діяльності брокерських компаній в Україні [2]